

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1982
Σελ. 512-540

ΛΑΜΠΡΙΑΤΙΚΟΣ ΨΑΛΤΗΣ

Ἐὰν ὁ ἥρωσ τοῦ παρόντος διηγήματος ἦτο αὐτούσιος ὁ γράφων, τότε ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τίτλος θὰ εἶχε μᾶλλον τροπικὴν καὶ ἀλληγορικὴν σημασίαν. Διότι, ναὶ μὲν, εὐδοκία τῆς θείας Προνοίας, εἶναι ἀληθές ὅτι καὶ χάρις εἰς τὴν φιλάδελφον προθυμίαν τοῦ χωρικοῦ καὶ ἀρχοντικοῦ φίλου μου κύρ Γιάννη Πεντελιώτου, ἀξιούμαι σχεδὸν κατ' ἔτος ἀνελλιπῶς, κατὰ τὰς περιδόξους ταύτας ἡμέρας, νὰ συμψάλλω ἐναμίλλως μετ' αὐτοῦ, ὑποβαστάζοντος διὰ τῆς χειρὸς τὰ γυαλιά του, ἀγαπῶντος τὸ πολίτικον ὕφος, παρατείνοντος ἐπ' ἄπειρον τὰ μουσικὰ κῶλα καὶ τὰς καταλήξεις του, εἰς τὸν μικρὸν ἀγροτικὸν ναῖσκον τοῦ χωρίου Θ. ὅπου μυροβολεῖ ἐλισσόμενον εἰς κυανοῦς στεφάνους τὸ μοσχολίβανον, περιβάλλον ὡς διὰ φεύγοντος πλαισίου τοὺς ἀκτινωτοὺς στεφάνους καὶ τὰς σεμνὰς ὄψεις τῶν ἀγίων, καὶ ὅπου μὲ τὰς κεντητὰς ποδιάς των καὶ τὰ λευκὰ κολόβια αἱ νεαραὶ χωρικαὶ προσέρχονται φέρουσαι ἀγκαλίδας ρόδων καὶ ἴων καὶ θημωνίας ὅλας δενδρολιβάνου, καταφορτώνουσαι μὲ λόφους ἀνθέων τὸν πενιχρὸν ἐπιτάφιον, μὴ ἔχοντα ἀνάγκην ἄλλης πολυτελείας. Ἐκεῖ εἰσβάλλει οὐλαμὸς ὅλος αὐτοσχεδίων ψαλτῶν, κρατούντων ἀνὰ ἓν φυλλάδιον τοῦ ἐπιταφίου εἰς τὴν χεῖρα, οἵτινες φιλοτιμοῦνται νὰ ψάλλωσιν ἐν σπαρακτικῇ παραφωνίᾳ τὰ ἐγκώμια, καταστρέφοντες διὰ κωμικῶν σφαλμάτων καὶ τὰς ὀλίγας λέξεις, ὅσαι εἶναι ὀρθῶς τυπωμέναι εἰς τὰ φυλλάδια ἐκεῖνα.

Χωρὶς νὰ εἶμαι κύριον μέρος τοῦ αὐτοσχεδίου τούτου χοροῦ, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι, καίτοι προσπαθῶν νὰ συμψάλλω ὑποφερτὰ κάπως μὲ τὸν ἀρχοντικὸν καὶ πρόθυμον φίλον μου, οὐχ ἦττον ὑστερῶ αὐτοῦ κατὰ πολλά, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεκαλέσθην ἐν ἀρχῇ, ὡς ἐπιείκειαν ἐκ μέρους τοῦ ἀναγνώστου, τὴν τροπικὴν τοῦ τίτλου ἐκδοχὴν, καθ' ὃν δηλ. τρόπον εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς, παρουσιάζονται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας πολλοὶ τέως ἄγνωστοι, μουσολήπτοι ἐκ τοῦ παραχοῆμα, λαμπριάτικοι ψάλται, οὕτω καὶ ὁ γράφων, ἐνῶ καθ' ὅλον τὸν ἄλλον χρόνον σιωπᾶ, παρουσιάζεται, δις τοῦ ἔτους οὗτος, τὰ Χριστούγεννα καὶ τὸ Πάσχα, κατ' ἀποκοπὴν διηγηματογράφος. Τὸ πρᾶγμα ἤρχισε νὰ γίνεταί κάπως φορτικόν, καὶ πολλοὶ μὲν ἐσκανδαλίσθησαν, τινὲς δὲ καὶ τὸ ἀπεδοκίμασαν. Ἀρκοῦσι τόσαι ἄλλαι μανίαι, τόσοι ξενισμοί. Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα Ἄγγλοι οὔτε Ἀμερικάνοι. Μὴ μᾶς σκοτίζης καὶ σύ. Πόθεν ἔλαβες ἀφορμὴν νὰ ὑποθέσης ὅτι τὸ κοινὸν θέλγεται ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις σου ἢ συγκινεῖται ἀπὸ τὰ αἰσθήματά σου; Τὸ ἔκαμες μίαν φορὰν ἢ δύο. Ἀρκεῖ. Παῦσε πλέον. Δὲν βλέπεις ὅτι τὸ αἰώνιον

θέμα σου ἐξηγητήθη, καὶ ὅτι εὐρίσκεσαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προσπαθῆς βίᾳ νὰ παρουσιάσῃς ἀπλὴν παραλλαγὴν κατ' ἔτος;

Ἐν πρώτοις, καλὸν θὰ ἦτο νὰ διακρίνωμεν ὅ,τι εἶναι πράγματι ξενισμὸς ἀπὸ ὅ,τι δύναται νὰ εἶναι, ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, κοινὸν εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Λόγου χάριν, τὸ νὰ ἐκδίδονται τὰ περιοδικὰ κατὰ Σάββατον ἢ Κυριακὴν εἶναι ξενισμὸς; Τὸ νὰ δημοσιεύουν αἱ πολιτικαὶ ἐφημερίδες φιλολογικωτέραν ὕλην κατὰ Κυριακὴν, εἶναι ξενισμὸς; Ἐνὶ λόγῳ, τὸ νὰ σχολάζῃ τις κατὰ τὰς ἑορτὰς ἀπὸ τῆς τύρβης τοῦ κόσμου, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως ἄρθρων πολιτικῶν, καὶ νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ἀβροτέρας, τερπνοτέρας, ἀκοπωτέρας ἀναγνώσεως εἶναι ξενισμὸς; Ἐστω, ἀλλὰ δύνασαι νὰ δημοσιεύῃς ἐν ἡμέραις ἑορτῶν διηγήματα ἢ περιγραφάς, χωρὶς νὰ κάμνης ποσῶς λόγον περὶ τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα.

Ἴδου λοιπὸν ποῖον τὸ αἷτιον τῆς δυσφορίας των — καὶ πόσον ἀφελῶς τὸ ὁμολογοῦσι... τὸ ἐξωτερικεύουσι. Νὰ φιλοξενηθῆς ἡγεμονικῶς εἰς τὰ μέγαρα μεγάλου ἄρχοντος, καὶ νὰ μὴ προπίης εἰς τιμὴν τοῦ οἰκοδεσπότου! Νὰ ἀπολαύσῃς (ξενίας δεσποτικῆς καὶ ἀθανάτου τραπέζης) καὶ νὰ μὴ ἀποδώσῃς εὐχαριστίαν εἰς τὸν ἐστιάτορα! Ἄλλ' εἰς τὰ διηγημάτια, ὅσα ἐδημοσίευσα κατὰ καιροὺς ὁ ὑποφαινόμενος τὰ Χριστούγεννα ἢ τὸ Πάσχα ἐνεπνεύσθην, ἀληθῶς, ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις μου καὶ τὰ αἰσθήματά μου, τὰ ὁποῖα θέλγουσι καὶ συγκινοῦσιν ἐμὲ αὐτόν — ἴσως καὶ ὀλίγους ἐκλεκτοὺς φιλιαναγνώστας. Ὅτι δὲ τοιοῦτοι ὑπάρχουσιν, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, ὅτι δύο τῶν ἐφημερίδων, αἱ κορυφαῖαι τῆς πρωτεύουσας, ὡς καὶ τὸ μονάκριβον περιοδικόν, δεξιοῦνται τὰ ἑορτάσιμα διηγημάτια τῶν ἡμερῶν τούτων. Ἐπειτα οὐδαμοῦ σχεδὸν θὰ εὔρητε ὅτι ἐπεζήτησα βεβιασμένην θέσιν ἢ πλοκὴν, ὅπως γαλβανίσω τὴν περιέργειαν τοῦ ἀναγνώστου. Ὅπου γίνεται λόγος περὶ ξενιτευμένων, οἵτινες ἐπιστρέφουσι μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἢ στέλλουσι γράμματα μετὰ ὑλικῆς παρηγορίας εἰς τοὺς οἰκείους, ταῦτα ὅλα βασιζονται ἐπὶ τῆς πραγματικότητος, καθόσον ὅλοι οἱ ζήσαντες εἰς παραθαλασσίους καὶ ναυτικούς τόπους τῆς Ἑλλάδος κάλλιστα γνωρίζουσιν ὅτι, κατὰ τὰς παραμονὰς ἰδίως τῶν ἑορτῶν, πολλοὶ ξενιτευμένοι, ἐνῶ συνήθως φαίνονται ψυχροὶ καὶ ἀπεσκληρυμμένοι τὸν φλοιόν, αἴφνης ἐνθουμοῦνται τοὺς οἰκείους των, καὶ ἢ ἐπιστρέφουσι εἰς τὰς πατρίδας, ἢ ἂν αὐτοὶ κωλύονται ὑπὸ φιλοτιμίας νὰ κατέλθωσιν εὐπροσώπως, ὄχι σπανίως ἀποστέλλουσι παραμυθίαν εἰς τὰς γηραιὰς μητέρας καὶ τὰς ἀδελφάς των. Ἐν ἄλλοις γίνεται λόγος περὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν ἐθίμων τῶν σχετιζομένων μὲ τὰς ἑορτὰς, καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν ἢ ἀσθενῆς πλοκὴ στρέφεται περὶ νεωτεριστικόν τι καὶ φθοροποιὸν ἔθιμον. Τί τὸ ἀπίθανον εἰς ὅλα ταῦτα;

Ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν ὑπ' ἐμοῦ γραφέντων ἑορτασίμων διηγημάτων ἔχουσιν, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ὁ λατινικὸς ὄρος, a priori* τὴν ὑπόθεσιν, εἶναι δηλαδὴ μᾶλλον θρησκευτικά. — Ποίαν χάριν, σᾶς παρακαλῶ, ποίαν δύναμιν ἢ πρωτοτυπίαν θὰ εἶχε τὸ νὰ λάβῃ τις τὸν κόπον νὰ περιγράψῃ λεπτομερῶς πῶς χωρικὸς ἱερεὺς ἀπῆλθε νὰ λειτουργήσῃ εἰς ἐξωκκλήσιον,

χάριν μικρᾶς κοινότητος ἀγροίκων ἢ βοσκῶν, ποῖοι καὶ πόσοι μετέσχον τῆς πανηγύρεως, καὶ ποῖά τινα ἦσαν τὰ ἤθη τῶν πανηγυριστῶν; Τοῦτο θὰ ἦτο ὅλως εὐτελές καὶ ταπεινόν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν κριτικῶν. Τὸ νὰ γράψῃ τις, ὅτι γηραιὸς ἀνὴρ ἐφόνευσε τὴν συμβίαν του, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων —χωρὶς μῆτε ὁ ἀναγνώστης μῆτε ὁ συγγραφεὺς νὰ ὑποπτεύωσι κἂν διατί τὴν ἐφόνευσε—, τοῦτο εἶναι ὑψηλὸν καὶ πολυτελές, κατὰ τὴν ἐκτίμησιν μερικῶν. Μετὰ τοιοῦτον ἔγκλημα κατ' αὐτὴν τὴν ἀγίαν ἡμέραν, τὸ θέμα ἐξηντλήθη, καὶ ὅλα τὰ Χριστουγεννιάτικα καὶ τὰ πασχαλινὰ διηγήματα δὲν πρέπει πλέον νὰ βλέπωσι τὸ φῶς.

Μὴ θρησκευτικά, πρὸς Θεοῦ! Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος δὲν εἶναι Βυζαντινοί, ἐνοήσατε; Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες εἶναι κατ' εὐθειαν διάδοχοι τῶν ἀρχαίων. Ἐπειτα ἐπολιτίσθησαν, ἐπροώδευσαν καὶ αὐτοί. Συμβαδίζουν μὲ τᾶλλα ἔθνη. Ποῖαν ποίησιν ἔχει τὸ νὰ γράψῃς ὅτι ὁ Χριστὸς «δέχεται τὴν λατρείαν τοῦ πτωχοῦ λαοῦ», καὶ ὅτι ὁ πτωχὸς ἱερεὺς «προσέφερε τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως»; Καὶ νὰ περιγράψῃς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναῖσκου, μὲ τὰς νυσταλέας κανδήλας καὶ τὰς ἀμαυρὰς μορφὰς τῶν Ἁγίων ὀλόγυρα! Δὲν τὰ ἐννοοῦμεν ἡμεῖς αὐτά. Ἡμεῖς θέλομεν διήγημα, τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ὅλον ποίησις, ὄχι πεζὴ πραγματικότης. Σὺ δὲ πῶς τολμᾷς νὰ γράψῃς, ὁμιλῶν περὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, καρφωμένου εἰς τὸν τοῖχον ἀπὸ τὴν λόγχην τοῦ Ἀγ. Μερκουρίου, τοιαύτην βλάσφημον φράσιν: «Πελιδνὸς ὁ παράφρων τύραννος...»; Ὅταν συγγραφεὺς ἄλλος, καὶ ἄλλης περιωπῆς δημοσιεύσας πρὸ ἐτῶν ἱστορικοφανταστικὸν δράμα, προέτασσε χυδαῖα ἀληθῶς προλεγόμενα, δι' ὧν ὕβριζε βαναύσως τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του — τότε οὐδεὶς λόγος ἦτο ὅπως σκανδαλισθῇ τις, διότι τὸ πρᾶγμα ἦτο τῆς μόδας. Ἀλλὰ σὺ, νὰ τολμᾷς νὰ ἐκφράζεσαι μὲ τοιαύτην ἀσεβῆ γλῶσσαν περὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐκείνου, τοῦ Παραβάτου ἢ Ἀποστάτου καλουμένου — ἡ θρασύτης ὑπερβαίνει πᾶν ὄριον. Καὶ ὅμως ὁ σοφὸς ἐπικριτὴς δὲν ἐνόησεν ὅτι ἡ φράσις ἦτο ἐξ ἀντικειμένων, ὅπως λέγουσιν αὐτοί: ἀπέδιδε δηλ. διὰ λέξεων τὰ χρώματα τοῦ ζωγράφου· καὶ ὅτι πᾶν ζήτημα περὶ τῶν δοξασίων τοῦ γράφοντος (ὅστις ἐν τούτοις δὲν ἀρνεῖται ὅτι συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ Βυζαντινοῦ τοιχογράφου) παρέλκει ὅλως.

Διὰ νὰ δώσωμεν πέρας εἰς τὸ προοίμιον αὐτό, θὰ εἴπωμεν μὲ δύο λέξεις ὅτι: Τὸ σημερινὸν ἔθνος δὲν ἐπῆγε, δυστυχῶς, τόσον ἐμπρός, ὅσον λέγουν αὐτοί. Τὸ ἔθνος τὸ ἑλληνικόν, τὸ δοῦλον τουλάχιστον, εἶναι ἀκόμη πολὺ ὀπίσω, καὶ τὸ ἐλεύθερον δὲν δύναται νὰ τρέξῃ ἀρκετὰ ἐμπρός, χωρὶς τὸ ὅλον νὰ διασπαραχθῇ, ὡς διασπαρασσεται, φεῦ! ἤδη. Ὁ τρέχων πρέπει νὰ περιμένη καὶ τὸν ἐπόμενον, ἐὰν θέλῃ ἀσφαλῶς νὰ τρέξῃ· ὁ ἐλεύθερος πρέπει νὰ βοηθῇ τὸν δεσμώτην ἢ πρέπει νὰ τὸν ἀνακουφίξῃ. Ὅσον παρέρχεται ὁ χρόνος, τόσον τὸ ἐλεύθερον ἔθνος καθίσταται οἴμοι! ἀνικανώτερον ὅπως δώσῃ χεῖρα βοηθείας εἰς τὸ δοῦλον ἔθνος. Ἄγγλος ἢ Γερμανὸς ἢ Γάλλος δύναται νὰ εἶναι κοσμοπολίτης ἢ ἀναρχικὸς ἢ ἄθεος ἢ ὅ,τιδήποτε. Ἐκαμε τὸ πατριωτικὸν χρέος του, ἔκτισε μεγάλην πατρίδα. Τώρα εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐπαγγέλλεται, χάριν πολυτελείας, τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν ἀπαισιοδοξίαν. Ἀλλὰ Γραικύλος τῆς σήμερον, ὅστις θέλει νὰ κάμῃ δημοσίᾳ τὸν ἄθεον ἢ τὸν

κοσμοπολίτην, ὁμοιάζει μὲ νᾶνον ἀνορθούμενον ἐπ' ἄκρων ὀνύχων καὶ τανυόμενον νὰ φθάσῃ εἰς ὕψος καὶ φανῆ καὶ αὐτὸς γίγας. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ δούλον, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον καὶ τὸ ἐλεύθερον, ἔχει καὶ θὰ ἔχη διὰ παντὸς ἀνάγκην τῆς θρησκείας του.

Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἐνόσω ζῶ καὶ ἀναπνέω καὶ σωφρονῶ, δὲν θὰ παύσω πάντοτε, ἰδίως δὲ κατὰ τὰς πανεκλάμπρους ταύτας ἡμέρας, νὰ ὑμνῶ μετὰ λατρείας τὸν Χριστὸν μου, νὰ περιγράψω μετ' ἔρωτος τὴν φύσιν καὶ νὰ ζωγραφῶ μετὰ στοργῆς τὰ γνήσια ἑλληνικὰ ἦθη. Ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἰερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιὰ μου, κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν οὐ μὴ σου μνησθῶ.

* * *

Ἄλλ' ὁ ἦρως τοῦ παρόντος διηγήματος εἶναι ὁ κύρ Κωνσταντὸς ὁ Ζ' μαροχάφτης, τρίτος πάρεδρος τοῦ δήμου Λίτης, τοῦ χωρίου Ἀν..., ὅστις ὑπεσχέθη, ὡς εἶχε πάντοτε συνήθειαν εὐκόλως νὰ ὑπόσχεται (εἰς τὴν ἀρετὴν δὲ ταύτην ἴσως ὤφειλε καὶ τὴν ἐπιτυχίαν του εἰς τὰ πολιτικά· διότι ἐνῶ ὁ α' καὶ ὁ β' πάρεδρος εἰς πᾶσαν ἐκλογήν, ἐμάχοντο πάντοτε περὶ τῆς πρώτης τάξεως πρὸς ἀλλήλους, αὐτὸς, μετριόφρων καὶ χωρὶς κεράσματα, ἐξελέγετο ἀσφαλῶς τρίτος ἐκάστοτε, μὴ ὑπάρχοντος τετάρτου συναγωνιστοῦ), ὑπεσχέθη, λέγω, νὰ ὑπάγῃ νὰ συλλειτουργήσῃ τὸν παπα-Διανέλον τὸν Πρωτέκδικον, ἔξω, εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ. Ὁ ναῖσκος εὐρίσκετο τρεῖς ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως, καὶ ὁ παπα-Διανέλος ὁ Πρωτέκδικος εἶχεν ἀπέλθει ἐκεῖ ἀπὸ τῆς πρωΐας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ κύρ Κωνσταντοῦ ὅτι θὰ ἔφθανε πρὸς τὸ βράδυ διὰ νὰ ψάλῃ καὶ συνεορτάσωσιν ὁμοῦ τὴν Ἀνάστασιν. Ἄλλον βοηθὸν ὁ παπᾶς δὲν εἶχεν· ὁ νεώτερος υἱὸς του ἐτοιμαζόμενος ἐφέτος δι' ἐξετάσεις εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ τὸ Πάσχα· ὁ ἄλλος ἔλειπε διαρκῶς ναύτης μὲ τὰ καράβια του. Θυγατέρας, τὸ ἄφθονον τοῦτο προῖον τοῦ τόπου —καὶ τῆς ἱερατικῆς ἐγγάμου τάξεως μάλιστα— τοῦ εἶχεν ἀφήσει πλησμονὴν ἢ μακαρίτισσα ἢ πρεσβυτέρα, πέντε τὸν ἀριθμὸν, ἃς εἶχαν ζωὴν, ὅπου δὲν ἔπαυαν ἀενάως νὰ μεγαλώνουν, νὰ μὴν ἀβασκαθοῦν· ἦσαν τόσον γείτονες τὴν ἡλικίαν, ὥστε δὲν ἐπρόφθανε νὰ μεγαλώσῃ ἢ μία, καὶ ἡ ἄλλη ἀμέσως τὴν ἔφθανεν· ὅσον ἐμεγάλωναν τόσον ἐφαίνοντο, καὶ μάλιστα αἱ μεσαῖαι τρεῖς, ἴσαι περίπου εἰς τὰ χρόνια, ἴσαι καὶ εἰς τὸ ἀνάστημα· καὶ ὁ παπα-Διανέλος, ἀκούσιος ἱερομόναχος, δὲν ἦτο ἐλεύθερος οὔτε εἰς μοναστήριον νὰ καταφύγῃ.

Τὸν τριῶν ὡρῶν δρόμον ἀπὸ τὴν πολίχνην εἰς τὸ ἐξωκκλήσιον εἶχε διανύσει τὸ πρωί, ἀπολείτουργα, ὁ παπα-Διανέλος, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὰς δύο νεωτέρας θυγατέρας του, κορασίδας δέκα καὶ δώδεκα ἐτῶν, καὶ ἀπὸ ὀμάδα ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ γυναικῶν φιλεόρτων, προπορευομένου τοῦ ὄνου του, φορτωμένου τὸ δισάκκιον μὲ τὰ ἱερά τοῦ παπᾶ. Ὁ ἥλιος ἦτον ὡς δύο καλαμιᾶς ὑψηλά, ὅταν ἐξῆλθον εἰς τοῦ Γιατροῦ τ' Ἀμπέλι, εἶτα ἔφθασαν εἰς

τὰ Βουρλίδια, εἶτα ἀνήλθον ἀσθμαίνοντες εἰς τοῦ Ματαρώνα τὸν Πεῦκον, ὅστις ἴστατο τότε ἀκόμη ἐκεῖ καὶ εὐηργέτει τοὺς ὁδοιπόρους μὲ τὴν παρήγορον σκιάν του εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψώματος, πρὶν ἀσυνείδητος βάρβαρος, τῇ ἀνοχῇ ἢ τῇ ἐνοχῇ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ὁ πλέον ἄτυχος τῶν λαῶν τοῦ κόσμου, ἐκ περιτροπῆς ἐκλέγει ἄρχοντας καὶ προστάτας του, ρίψη ἀσπλάγχχνως κάτω τὸ περικαλλές δένδρον καὶ ἀπογυμνώσῃ τὸ τοπίον τοῦ μοναδικοῦ στολισμοῦ του.

Ἐκεῖθεν ἀνήλθον εἰς τὸ Πετράλωνον καὶ εἰς τοῦ Σταμέλου τὴν Βρυσούλαν, καὶ ἀνέβησαν δι' ἀνωφεροῦς ὁδοῦ εἰς τοῦ Κανάκη τὴν Βρύσιν καὶ διὰ τῆς Κλινιάς κατήλθον εἰς τοῦ Χαιρημονᾶ τὸ ρέμα, καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν βόρειον ἀκτὴν τῆς νήσου, ἐφ' ὕψους τῆς ὁποίας, περίοπτος ἐκ τοῦ πελάγους, ἀκούων τοὺς κτύπους τοῦ πλήττοντος τὰς ἀκτὰς κύματος, σιωπηλὸς καὶ διηγούμενος πέντε αἰῶνων σπαρακτικὴν ἱστορίαν μαρτυρίου καὶ αἵματος, ἐγείρεται πενιχρὸς ἀλλὰ σεμνὸς τῆς Αποτομῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου ὁ ἱερός ναῖσκος.

Εἰσήλθον εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ καὶ ἐξεφόρτωσαν τὸ ὄναριον. Αἱ γυναῖκες ροδοκόκκιναι, ἐξαναμμένα ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἀενάως κελαδοῦσαι καὶ καγχάζουσαι, ἐτίναξαν τὰ οὐδόλως κορνιακτισμένα κράσπεδά των, καὶ ἐφόρεσαν ἐπὶ τοῦ κοντοῦ φουστανίου τῆς ὁδοιπορίας τὰς μακρὰς καὶ πολυπτύχους ἐσθῆτας. Ὁ παπὰς ἔρριψε κάτω τὴν μίαν ἄκραν τοῦ στακτεροῦ ζωστικοῦ του, κ' ἐφόρεσεν ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ μαῦρον ράσον του. Εἰσήλθον ὅλοι εἰς τὸν ναὸν κ' ἐπροσκύνησαν.

Ἐκ τῶν γυναικῶν, αἱ μὲν συνέλεξαν χαμόκλαδα καὶ ἤναψαν φωτιάν, διὰ νὰ ψήσωσι καφὲν καὶ προσφέρωσιν εἰς τὸν ἱερέα, αἱ δὲ ἔδρεψαν ἐκ τῶν εὐωδῶν θάμνων δέσμας σχοίνων καὶ πριναρίων καὶ φασκομηλεῶν, καὶ συνέδεσαν προχειρῶς διὰ κλωστής σκούπας, καὶ ἤρχισαν γοργὰ καὶ στρωτὰ νὰ σκουπίζωσιν ἄλλαι τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ, ἄλλαι τὸ προαύλιον· ὁ ἱερεὺς ἀπετέλεσε σκούπαν ἐκ δάφνης καὶ μύρτου καὶ δενδρολιβάνου, καὶ ἐσάρωσε μόνος του τὸ Θυσιαστήριον, καὶ ὅλον τὸ ἱερὸν Βῆμα. Δὲν ἔπαυε δὲ νὰ γογγύζῃ καὶ νὰ διαμαρτύρηται ἐναντίον τῆς ἀβελτηρίας, ὡς ἔλεγε, τῶν βοσκῶν καὶ τῶν αἰπόλων, αὐτῶν ἐκείνων οἵτινες τὸν εἶχον προσκαλέσει νὰ τοὺς κάμῃ Ἀνάστασιν εἰς τὸ βουνόν, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων κανεὶς δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη· αὐτοὶ προέβαινον ἐνίοτε μέχρι τῆς βεβηλώσεως τοῦ νὰ εἰσάγωσιν, ἴσως ἐν καιρῷ βροχῆς, τὰ θρέμματά των ἐντὸς τῶν ἐξωκκλησιῶν, ὡς ἠδύνατο νὰ πεισθῇ τις ἐκ τῆς παρουσίας διαφόρων ἰχνῶν τῆς εἰσβολῆς, τὰ ὁποῖα οὐδ' εἶχον λάβει τὸν κόπον νὰ ἐξαλείψωσιν. Ἐνδοθεν τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἐνῶ ἔκυπτε διὰ νὰ σκουπίσῃ, ἠκούετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ψιθυρίζων μετὰ στεναγμοῦ:

— Ἄχ! ἀλλοίμονο... «Ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώσεις, Κύριε!»

— Δὲν τσάκισε κανεὶς τὸ ποδαράκι του! ἔκραξεν ἀπαντῶσα ἔξωθεν εἰς τὸν στεναγμὸν τοῦ ἱερέως ἡ θεια-Σειραϊνῶ, ἡ ἀληθὴς σημαιοφόρος τῶν

ἐξοχικῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν πανηγυριῶν.

— «Ἄνθρώπους καὶ κτήνη!», ἐψιθύρισε πάλιν ὁ ἱερεὺς.

Εἶχε παρέλθει ἤδη ἡ μεσημβρία, καὶ ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ μικροῦ ποιμνίου ἐκάθησαν νὰ γευματίσωσιν ὑπὸ τὴν ἱερὰν ἐλαίαν, ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναῖσκου, ἐγγὺς τοῦ παμπαλαίου ἐκείνου λιθοκτίστου κιβουρίου, τὸ ὁποῖον κατ' ἄλλους ἦτο στέρνα ὕδατος καὶ κατ' ἄλλους κοιμητήριον ἢ ὀστεοθήκη. Ἡ θειὰ τὸ Μαθηνῶ, γηραιὰ εὐλαβῆς κατὰ τοὺς μὲν, ψευτομετάνισσα κατὰ τοὺς δέ, ἐνάρετος γυνή, ἀποβλέψασα πρὸς τὸ κτίριον τοῦτο μετὰ στεναγμοῦ εἶπεν:

— Ἡμεῖς τρῶμε, κορίτσια· νὰ ἔχουν τάχα κ' οἱ φτωχοί, νὰ φᾶνε!

— Τρῶν οἱ πεθαμένοι, θεια-Μαθηνῶ; εἶπε τὸ Ἀγλαῶ, ἡ δωδεκαέτις παιδίσκη τοῦ ἱερέως.

— Οἱ πεθαμένοι τρῶνε κόλλυβα, ἐγὼ τὸ ξέρω, προσέθηκε τὸ Καλλιοπῶ, ἡ δεκαέτις μικρὰ ἀδελφή της· καὶ γι' αὐτό, ἡμεῖς στὸ σπίτι ὅσα κόλλυβα μᾶς φέρουνε, ὅλα τὰ μοιράζουμε στοὺς φτωχοὺς καὶ στὰ παιδιὰ τὰ γειτονόπουλα, γιὰ νὰ ἔχη ἡ μάννα μας, ἡ φτωχή, νὰ φάη στὸν ἄλλον κόσμο...

— Σιωπή, Καλλιοπῶ! εἶπεν ὁ ἱερεὺς, θέλων νὰ κρύψη τὴν συγκίνησίν του.

Πρὸ δώδεκα καὶ πλέον ἐτῶν ὁ παπα-Διανέλος ἔσχε φίλον τινὰ ἑλληνοδιδάσκαλον, χρηστὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὅστις εἶχε ἀδυναμίαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα. Εἶχε γίνει σύντεκνος τοῦ ἱερέως, καὶ βαπτίσας τὰς δύο τελευταίας κόρας του εἶχε δώσει αὐταῖς ἀρχαιοπρεπῆ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ὅμως, ἐπειδὴ εὐρέθησαν ἐπὶ οὐδετέρου ἐδάφους, ἐξουδετερώθησαν, ὡς εἰκός, καὶ αὐτά.

— Τί! ἔχει δίκιο τὸ κορίτσι, παπά· ἀνέκραξεν ἡ θειὰ τὸ Μαθηνῶ, ἥτις ἐνθυμήθη τότε τὰ «πεθαμένα της», τέσσαρα παιδιὰ καὶ τὸν ἄνδρα της, ὅπου εἶχε θάψει, μείνασα μὲ δύο θυγατέρας, ὑπάνδρους, τὰς ὁποίας εἶχε στήριγμα ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον· ἔχει δίκιο τὸ κορίτσι. Ὁ παπα-Θεόφιλος, ὁ μακαρίτης ἡγούμενος τῆς Μεγαλόχαρης τῆς Εὐαγγελίστρας, τὸ ἴδιο μᾶς ἔλεγε, γιὰ ἕναν πού τὸν εἶχε πλακώσει ὁ μάγγανος, πού τὸν εἶχαν ὅλοι γιὰ πεθαμένον, πού ἡ γυναῖκα του τοῦ ἔκαμε τὰ τρίμερα καὶ τὰ νιάμερα, καὶ Ἄγγελος Κυρίου ἔπαιρνε τὸ πιάτο μὲ τὰ κόλλυβα, καθὼς ἦταν σταυρωμένο μὲ τὶς σταφίδες καὶ μὲ τὰ ρόιδα καὶ τὸ πήγαινε εἰς τὸν πλακωμένον κ' ἔτρωγε, δὲν ξέρω πόσες μέρες, κι ἀνάσαινε ἀπὸ μιὰ τρύπα τῆς γῆς, θαρρῶ, ὡς πού ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπέθανεν, κ' ἐσήκωσεν τὸ μάγγανο, καὶ τὸν ξελευθέρωσεν, δὲν εἶν' ἀλήθεια αὐτά, παπά;

— Ἀλήθεια εἶναι, βλοημένη, ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς· ἀλλὰ τώρα εἶναι... γιὰ

ὄσους θέλουν νὰ τὰ πιστεύσουν.

— Κι ὄσοι δὲν τὰ πιστεύουν;

— Θὰ πᾶνε στὴν Κόλαση, τὸ ξέρω ἐγώ, εἶπε τὸ Καλλιπώ.

— Μὰ σὰν εἶν' ἀλήθεια, παπά, γιατί ὁ Ἄγγελος Κυρίου δὲ σήκωνε μιὰ καὶ καλὴ τὸ μάγγανο νὰ ξελευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπο; εἶπεν ἡ Ἀννούδα, μία τῶν γυναικῶν.

— Γιατί ὁ σκοπὸς δὲν ἦτον νὰ δειχθῇ ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, ὅπου εἶναι ἀποδειγμένη δι' ἀπείρων θαυμάτων, ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς, ἀλλὰ νὰ φανερωθῇ μόνον ἡ δύναμις τῶν μνημοσύνων καὶ τῶν διὰ τοὺς νεκροὺς προσφορῶν, καὶ ὅτι τίποτε τὸ ὁποῖον θυσιάζει ὁ ἄνθρωπος, τίποτε τὸ ὁποῖον προσφέρει εἰς τὸν Θεόν, εἰς τοὺς πτωχοὺς, καμμία καλὴ πρᾶξις, καμμία ἀρετὴ, καμμία ὑπομονή, κανὲν μαρτύριον, κανὲν δάκρυ, τίποτε δὲν χάνεται. Ὅλα σπεύρονται εἰς γῆν ἀγαθὴν, ὡς ὁ κόκκος τοῦ σίτου, εἶπεν ὁ Κύριος, ὅπου ἐὰν πέσῃ εἰς τὴν γῆν καὶ ἀποθάνῃ (καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ κόλλυβα, τοιοῦτοι καὶ οἱ νεκροί), πολὺν καρπὸν φέρει. «Οἱ σπεύροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι.» Κεῖνοι ποὺ σπεύρουν μὲ δάκρυα, μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν θὰ θερίσουν.

— Τὸ λέγει αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον;

— Τὸ λέγει τὸ Ψαλτήρι, ἀλλὰ τὸ ἴδιο εἶναι, γιατί καὶ τὸ Ψαλτήρι εἶναι λόγος Θεοῦ, καὶ ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ ὅταν θάπτωμεν νεκρὸν ἐν Χριστῷ εὐσεβῶς ζήσαντα, εἶναι ὡς νὰ σπεύρωμεν εἰς τὴν γῆν κόκκον σίτου... καὶ ὁ Κύριος θὰ τὸν ἀναστήσῃ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, καθὼς ὁ ἴδιος ηὐδόκησε νὰ μᾶς τὸ ὑποσχεθῇ.

«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κὰν ἀποθάνῃ ζήσεται... κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.»

— Ἀμήν! εἶπεν ἡ θειὰ τὸ Μαθηνώ, καὶ τὰ δάκρυά της, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν τεσσάρων παιδίων, ταχέως ἐξητμίσθησαν, ὡς σταγόνες ὄμβρου μετὰ θερινὸν ὑετόν, ἐντὸς τῆς κοίτης πάλαι ξηρανθέντος χειμάρρου.

* * *

Τὸ δειλινὸν ἐφάνησαν μακρόθεν νὰ καταβαίνωσι τὴν ράχιν ἐρχόμενοι αἱ καλυβιώτισσαι γυναῖκες, αἱ ποιμενίδες καὶ βοσκίδες τῶν ἀγροτικῶν συνοικιῶν. Ἦλθαν φέρουσαι πελωρίους κοφίνους, γεμάτους ἄνθη, λαμπάδας, κηρία καὶ ἀγγεῖα μὲ ἔλαιον, καὶ πρόσφορα καὶ μικρὰς φιαλίδας μὲ νᾶμα, ἢ ὀδηγοῦσαι ὄναρια μὲ τὰ σάγματα ἐπεστρωμένα διὰ κιλμιῶν καὶ χραμιῶν, φορτωμένα τορβάδες καὶ δισάκκια μὲ φλάσκας οἴνου, μὲ τυρία

νωπὰ ἢ ζεματισμένα καὶ κόκκινα αὐγά. Κατόπιν ἐφάνησαν σφυρίζοντες ἀλλοκότως δύο ἢ τρεῖς βοσκοὶ μὲ τὰς ἀγέλας των, τὰς ὁποίας ὠδήγησαν παρὰ τὸν ἀπότομον κρημνὸν πρὸς τὴν θάλασσαν. Οἱ τράγοι ἐπήδων ἀπὸ βράχον εἰς βράχον, ἀπὸ ὄχθον εἰς ὄχθον, ἀπὸ κοίλωμα εἰς κοίλωμα, ἐνῶ τὰ ἐρίφια χαριέντως σκιρτῶντα ἔτρεχον κατόπιν τῶν αἰγῶν βελάζοντα, ἀγαλλόμενα πρὸς τὴν νέαν δι' αὐτὰ ἀπόλαυσιν τοῦ ἀγνώστου τούτου πράγματος, τῆς ζωῆς, ἐκθέτοντα εἰς τὸν ἥλιον τὰ στακτερὰ ἢ στικτὰ καὶ λευκὰ καὶ μαῦρα τριχώματά των, ἐνῶ οἱ βοσκοί, ὑψηλοί, ρωμαλέοι, τραχεῖς, φριξότριχες, ἡλιοκαεῖς τὴν ὄψιν, ἔτρεχον ἔμπρὸς καὶ ὀπίσω μὲ τὰς μακράς, ἴσας μὲ τὸ ἀνάστημά των, καμπύλας τὴν λαβὴν ράβδους των, σοβοῦντες μετὰ πολυήχου συριγμοῦ τὴν δυσάγωγον καὶ σκιρτητικὴν ἀγέλην.

Τελευταῖοι ἔφθασαν οἱ ποιμένες ἄνευ τῶν ἀμνάδων των, τὰς ὁποίας εἶχον ἀφήσει ὀπίσω εἰς τὰς μάνδρας, κομίσαντες μόνον δύο ἀρνία σφαγμένα. Ἐφθασαν συγυρισμένοι, ἀλλαγμένοι, στολισμένοι ὅλοι των, μὲ καθαρὸς χιτῶνας, κοντὰ βρακία καὶ ὑψηλὲς βλαχόκαλτσες, μὲ πλατέα ζωνάρια κίτρινα ἢ κόκκινα, ξυραφισμένοι καὶ μὲ τοὺς λινόχρους ἢ καστανοὺς μύστακας ἀγκιστροειδεῖς.

Ταχέως ἐκκλινεν ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἥλιος ἔδυσε εἰς μίαν ράχιν τοῦ Πηλίου, ἀντικρῦ, ἀφοῦ ἐπὶ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας εἶχε μείνει στεφανωμένος μὲ κυάνεα καὶ περιπόρφυρα χρυσαυγὴ νέφη, ἀντιλαμβάνων ὁ ἴδιος ὄσην ἀπέδιδε δόξαν καὶ λάμψιν, καὶ ἐπὶ δέκα λεπτὰ ἀκόμη, ἀφοῦ ἐβασίλευσεν, αἱ ἀκτίνες τῆς στέφews του ἔμειναν χρυσοφαεῖς, πορφυρίζουσαι, κυανίζουσαι, βάπτουσαι τὸ βουνὸν μὲ ἰώδες χρώμα. Εἶτα κατῆλθεν ἡρέμα ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους ἡ νύξ, σπείρουσα παντοῦ τὸ βαθὺ καὶ ἄρρητον μυστήριόν της καὶ οἱ ἔμψυχοι κρότοι καὶ ψίθυροι τῆς φύσεως ἐξηγέρθησαν εἰς τὰς ράχεις, εἰς τοὺς λόγγους, εἰς τὰς φάραγγας, καὶ ἡ ὄφρυς τοῦ βουνοῦ ἠτμίσθη καὶ συνεστάλη ὑγρὰ καὶ τὸ βλέφαρον τοῦ λόφου κατῆλθε, καὶ ἐκλείσθη εἰς ἓν, βουνόν, ρεματιὰ καὶ κάμπος. Καὶ ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς ὁ Ζ' μαροχάφτης, τρίτος πάρεδρος τοῦ χωρίου ☉Ἀν...☉, τοῦ Δήμου Λίτης δὲν ἐφάνη οὐδαμῶθεν νὰ ἔρχεται.

Ἦτο δὲ ἀνήσυχος ὁ ἱερεὺς, καὶ φόβος ἦτο νὰ μείνωσι χωρὶς Ἀνάστασιν καὶ λειτουργίαν. Διότι εὐλόγως δὲν ἠδύνατο ἄνευ βοηθοῦ νὰ ἱεροπρακτῆσθαι. Λειτουργία χωρὶς ἓνα τοῦλάχιστον ψάλτην ἢ ἀναγνώστην δὲν γίνεται. Οἱ ποιμένες καὶ οἱ βοσκοὶ ἦσαν ὅλοι, ὡς εἰκός, οὐ μόνον ἀγράμματοι, ἀλλὰ καὶ ἀλιβάνιστοι οἱ κακόμοιροι πολλοὶ τούτων.

— Τώρα, τί νὰ κάμουμε;... Ὅριστε σοῦ ὑπόσχονται σίγουρα μιὰ δουλειά, κ' ὕστερα σ' ἀφήνουν μὲς στὴ μέση! Ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώσεις, Κύριε!

Ἦλπιζεν ἐν τούτοις ἀκόμη ὅτι ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς θὰ ἦρχετο. Ἀργοστόλιστος* ἦτο πάντοτε, τὸν ἤξευρεν. Ἀλλὰ τώρα ἦτο σκοτεινὴ ἀκόμη νύξ καὶ μόνον τὰ ἄστρα ἔλαμπαν ἄνω. Ὀλίγω ὕστερον ἀνέτελλεν ἡ σελήνη, καὶ τότε ἐλπὶς ἦτο νὰ ἔλθῃ.

Παρήλθον δύο ὥραι καὶ ἡ σελήνη ἀνέτειλε κολοβὴ ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν βουνὸν ἄνω, ἀνερχομένη βραδέως εἰς τὸ στερέωμα, καὶ αἱ τάξεις τῶν ἀστρῶν ἠραιώθησαν ἐπ' ἄπειρον καὶ ὅλα σχεδὸν ἠμαυρώθησαν εἰς τὴν διάβασίν της. Παρήλθεν ἀκόμη μία ὥρα. Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς δὲν ἐφάνη.

Ὁ ἱερεὺς ἤρχισε ν' ἀγανακτῆ.

—Ὁ ἀσυνεῖδητος! ὁ μωρός... Ἥμαρτον, Κύριε! «Ἀνθρώπους καὶ κτήνη».

Ἦθελε νὰ στείλῃ ἓνα τῶν ποιμένων εἰς τὴν πολίχνην, ὅπως ζητήσῃ καὶ εὖρη ἓνα συλλειτουργὸν νὰ τοῦ φέρῃ. Ἄλλ' οἱ ποιμένες καὶ οἱ βοσκοὶ ὅλοι ἔρρεγον ἐξηπλωμένοι μεταξὺ τῶν σχοίνων καὶ τῶν κομαρεῶν, τυλιγμένοι εἰς τὰς κάπας των, εὐχαριστημένοι ὅτι ἐπανήλθεν ἡ ἄνοιξις καὶ εὗρισκαν ὀλιγώτερον παγερὰν τῆς γῆς τὴν ὑγρασίαν. Καὶ αἱ γυναῖκες των πλαγιασμένοι καὶ αὐταί, ὑπνωττον ὀλιγώτερον ἀκουστῶς ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ Βήματος, τυλιγμένοι μὲ τὰ χράμια καὶ τὰ κιλίμια, τὰ ὅποια εἶχον φέρει ἐπεστρωμένα ἐπὶ τῶν σαγμάτων τῶν ὄνων. Καὶ αἱ ἐκ τῆς πολίχνης ἐλθοῦσαι γυναῖκες, κύπτουσαι ἐπὶ τῶν καλαθίων των, ἔξω τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, ὑπὸ τὸν ἐστεγασμένον πρόναον καὶ ἐντὸς τῆς ξυλίνης κιγκλίδος, ἐλαγοκοιμῶντο καὶ αὐταί. Μόνον ὁ ἱερεὺς ἀνησύχει καὶ ἦτο ἄγρυπνος.

—Τὰ ξέρω ἐγὼ ἀπ' ὄξου τὰ πλιότερα τὰ γράμματα, παπά, τοῦ ἔλεγεν ἡ θειά τὸ Μαθηνώ, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος· τὰ κανοναρχῶ κειδὰ στ' αὐτὶ τοῦ γερο-Φιλιππῆ, κι ὁ γερο-Φιλιππῆς, ὅπου 'ν' θεοφοβούμενος ἄνθρωπος, θὰ τὰ λέῃ κειδὰ ὅπως-ὅπως...

—Νὰ δὰ ἡ ὥρα νὰ σὲ κάμουμε καὶ ψάλτη, Μαθηνώ! ἀπήνησε γελάσας ὁ ἱερεὺς.

—Ψάλτης δὲ θὰ γένω, μόνε κανονάρχος. Μοναχοί μας θὰ 'μαστε... Κανένας γραμματισμένος δὲν εἶναι γιὰ νὰ μᾶς γελάσῃ... Ἡ ἀγιωσύνη σ' βρίσκεις τὸν ἦχο τοῦ μπαρμπα-Φιλιππῆ, κ' ἐγὼ τοῦ λέω τὰ λόγια ὅσα θυμοῦμαι. Νὰ 'ξερα ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ χαρτὶ νὰ διαβάσω, θαρρῶ πὼς δὲ θὰ ἦτον ἀμαρτία νὰ ψάλω καὶ μοναχὴ μου.

Ὡς τόσον ἐπλησίαζε μεσονύκτιον, καὶ δὲν ἦτον ἐλπίς νὰ ἔλθῃ πλέον ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς, ὁ τρίτος πάρεδρος. Ὁ ἱερεὺς δὲν ἀπεφάσισε νὰ ἐξυπνίσῃ κανένα ἐκ τῶν βοσκῶν καὶ τὸν στείλῃ εἰς τὴν πόλιν, ὡς ἐσκέφθη κατ' ἀρχάς, διότι ἐλογάριασεν ὅτι τόσαι ὀλίγαι ὥραι ἔμενον ἕως νὰ ξημερώσῃ, ὥστε μέχρις οὗ ὑπάγῃ ὁ ἀποσταλησόμενος εἰς τὴν πόλιν, ζητήσῃ καὶ κατορθώσῃ νὰ εὖρη ψάλτην, ἐωσότου πείσῃ καὶ φέρῃ αὐτόν, καὶ φθάσωσιν ὁμοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, θὰ ἦτο ἀκριβῶς δύο ὥρες ἡμέρα... καὶ ἡ Ἀνάστασις ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ τὰ μεσάνυκτα, ἢ καὶ βραδύτερόν τι.

Ὁ παπα-Διανέλος ἐσηκώθη στενάζων, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν, καὶ προσεκύνησεν εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ ἱεροῦ Βήματος. Εὐθὺς κατόπιν του

ἔτρεξαν ἢ γρια-Μαθηνῶ καὶ ἡ θειὰ τὸ Σειραϊνῶ, ἡ σημαιοφόρος τῶν πανηγύρεων. Αἱ δύο γυναῖκες ἤρχισαν νὰ ἀναζωπυρῶσι τὰ φιλίλια, νὰ ρίπτωσιν ἔλαιον εἰς τὰς κανδήλας καὶ νὰ κάμνωσιν ἐγκαρδίους σταυρούς. Ἦισθάνοντο ἀνέκφραστον χαρὰν καὶ γλύκαν εἰς τὰ σωθικά των. Ἦτο Ἀνάστασις, Ἀνάστασις! Τὸ πρόσωπον τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἔλαμπε μὲ ἅγιον φῶς, δεξιὰ τῆς Ἱερᾶς Πύλης. Ἡ μορφή τῆς Δεσποίνης Θεοτόκου ἤστραπτεν ἐξ ἀφάτου χαρᾶς ἀριστερόθεν, κρατούσης τὸ θεῖον βρέφος της. Ἦ ὄψις τοῦ τιμίου Προδρόμου, μὲ ἕνα βόστρυχον τῆς κόμης φρίττοντα πρὸς τὰ ἄνω, ὡς νὰ ἔμεινεν ἀνωρθωμένος ἀπὸ τὴν πρόσψασιν τοῦ θηριώδους δημίου τοῦ ἀποκόψαντος τὴν σεβάσμιον κάραν τοῦ μείζονος ἐξ ὧσιν ἐγέννησαν κατὰ φύσιν αἱ γυναῖκες ἀνδρῶν, ἐσελαγίζετο ἐκ μυστικῆς εὐφροσύνης παραπλεύρως ἐκείνου οὗ τὴν φρικτὴν κορυφὴν ἠξιώθη νὰ χειροθετήσῃ. Καὶ ὁ ἠγαπημένος μαθητῆς ἦτο ἀκόμη ἐκεῖ, καὶ συνέχαιρεν ἐπὶ τῇ Ἀναστάσει, ἂν καὶ πτυχή τις μερίμνης συνέστελλε τὸ ὑψηλὸν μέτωπόν του, προβλέποντος ὅτι θρασὺς ἱερόσυλος ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ τὸν ἀρπάσῃ ἐκ τῆς κόγχης του διὰ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς Ἀθήνας καὶ τὸν καθιδρύσῃ ὄχι εἰς ναὸν καὶ ὀλοκαύτωμα καὶ θυσιαστήριον, ὄχι εἰς τόπον τοῦ καρπῶσαι, ἀλλ' εἰς Μουσεῖον, Ὑψιστε Θεέ! εἰς Μουσεῖον, ὡς νὰ εἶχε παύσει ν' ἀσκῆται εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἢ χριστιανικὴ λατρεία, καὶ τὰ σκευὴ αὐτῆς ν' ἀνήκον εἰς θαμμένον παρελθόν, καὶ νὰ ἦσαν ἀντικείμενον περιεργείας!... Ἰλεως γενοῦ αὐτοῖς, Κύριε!

***

Τέλος, δὲν ἦτο ἐλπίς νὰ ἔλθῃ ὁ κύρ Κωνσταντός, καὶ ὄφειλον ἐκ τῶν ἐνόνητων νὰ ψάλωσι τὴν ἀκολουθίαν. Αἱ ἐκ τῆς πόλεως γυναῖκες, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, ἀποτινάξασαι τὴν ὑπνώδη νάρκη, εἰσῆλθον εἰς τὸν ναῖσκον. Αἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν ποιμενίδες δὲν ἤργησαν νὰ ἐξυπνήσωσιν, ὁ δὲ παπα-Διανέλος ἐξῆλθε πρὸς στιγμὴν, καὶ λαβὼν τεμάχιον παλαιᾶς σανίδος καὶ σφυροειδὲς ξύλον, κατεσκεύασεν αὐτοσχέδιον σήμαντρον, διότι φεῦ! δὲν ὑπῆρχε πρὸ πολλοῦ κώδων, ὅστις νὰ ἐξυπνᾷ τοὺς πρὸ αἰῶνων κοιμηθέντας καὶ νὰ συγκινῇ τὴν κόνιν τῶν ἀπὸ γενεῶν κοιμηθέντων κατοίκων τῆς πάλαι ποτὲ ὑπαρξάσης πόλεως. Διὰ τοῦ σήμαντρος τούτου ἤρχισε νὰ κρούῃ ὁ ἱερεὺς εἰς τροχαίους πρῶτον (τὸν Ἀδάμ, Ἀδάμ, Ἀδάμ) εἶτα εἰς ἰάμβους (τὸ τάλαντον, τὸ τάλαντον), καὶ νὰ ἐξυπνᾷ τὰς μεσονυκτίους ἡχοῦς. Οἱ βοσκοὶ ἐνωτισθέντες τὸν μονότονον ἤχον ἐτινάχθησαν διὰ μιᾶς ἐπάνω, ἐπέταξαν τὰς κάπας των, ἐνίφθησαν καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των. Ὁ ἱερεὺς ἔβαλεν εὐλογητόν, ἔψαλε μόνος του τὴν παννυχίδα, ὅλον τὸ Κύματι Θαλάσσης, ἐθυμίασεν, ἔκαμεν ἀπόλυσιν, εἶτα φορέσας ἐπιτραχήλιον καὶ φελόνιον, ἤναψε μεγάλην λαμπάδα, καὶ βαστάζων αὐτὴν ἐξῆλθεν εἰς τὰ βημόθυρα καὶ ἤρχισε νὰ ψάλλῃ μεγαλοφώνως τὸ Δεῦτε λάβετε φῶς. Οἱ βοσκοὶ ἤναψαν τὰς λαμπάδας των, ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες, κ' ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὸ προαύλιον, τοῦ ἱερέως κρατοῦντος τὴν τε Ἀνάστασιν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, καὶ ψάλλοντος, *Τὴν Ἀνάστασιν σου, ✠Χριστέ✠ Σωτήρ*. Εἶτα ἡ ἱερὰ εἰκὼν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀπετέθησαν ἐπὶ τῆς πεζούλας, ἐκπληρούσης χρῆν τρισκελίου,

ἐφ' ἧς αἱ γυναῖκες εἶχον στρώσει μεταξοῦφες μακρὸν προσόψιον. Ὁ ἱερεὺς ἀνέγνω ἀργὰ τὸ κατὰ Μᾶρκον Διαγενομένου τοῦ Σαββάτου, εἶτα θυμιάσας καὶ ἐκφωνήσας τὸ Δόξα τῇ ὁμοουσίῳ, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ λαμπρᾶ τῇ φωνῇ τὸ Χριστὸς ἀνέστη. Ἀφοῦ τὸ ἔψαλε τρεῖς ὁ ἴδιος, καὶ ἀνὰ ἅπαξ ἢ δις δύο τῶν βοσκῶν, οἵτινες δὲν ἦσαν μὲν πλέον γραμματισμένοι ἀπὸ τοὺς λοιπούς, ἀλλ' εἶχον ὀλιγώτερον τραχεῖαν τὴν προφορὰν κ' «ἐγύριζε κάπως ἢ γλῶσσά των», ἔλαβε θάρρος καὶ ἡ θεια-Μαθηνῶ καὶ τὸ ἔψαλεν ἅπαξ, ὁμοίως καὶ ἡ θειὰ τὸ Σεραϊνῶ, ἐνῶ τὸ Καλλιοπῶ καὶ τὸ Ἀγλαῶ καὶ ἡ Ἄννούδα καὶ ἄλλαι γυναῖκες ἔπνιγον τοὺς καγχασμούς των εἰς τὰς παλάμας, μὲ τὰς ὁποίας ὡς δι' ἔκουσίου φιμώτρου εἶχον περιλάβει τὰ στόματά των.

Τελευταῖον εἰς ἐπισφράγισιν τὸ ἔψαλε πάλιν ὁ ἱερεὺς, καὶ εἶτα εἶπε τὰ *Εἰρηνικά*. Μεθ' ὅ, ἀναλαβὼν τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, εἰσηλθεν εἰς τὸν ναόν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἐψαλε τὸ *Ἀναστάσεως ἡμέρα* καὶ τὰ δύο τροπάρια τῆς πρώτης ᾠδῆς, ἀκολουθῶν εἰσηλθεν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐξελθὼν πάλιν, ἔλαβε καιρόν*, καὶ πάλιν εἰσηλθε, καὶ ἤρχισε νὰ φορῇ ὅλην τὴν ἱερὰν στολὴν του. Ἡ ψαλμωδία εἶχε διακοπὴν ἐξ ἀνάγκης. Ἡ θεια-Μαθηνῶ ἐπλησίασεν εἰς τὸν γερο-Φιλιππῆν, πρωτοκάθεδρον τῆς τάξεως τῶν ποιμένων, κ' ἐδοκίμασε νὰ κανοναρχήσῃ πρὸς αὐτόν.

— Ψάλε, γερο-Φιλιππῆ, «Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις».

Ἀλλὰ τοῦ γερο-Φιλιππῆ δὲν ἐγύριζεν ἡ γλῶσσά του νὰ εἴπῃ *Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις*.

Τότε ἡ θειὰ τὸ Μαθηνῶ ἤρχισε σιγὰ-σιγὰ νὰ ψάλλῃ:

Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις καὶ ὀψόμεθα, τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς Ἀναστάσεως,
κτλ.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀκριβὴς προφορὰ εἰς τὸ στόμα τῆς ἦτο *Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις κὶ ὀψόμεθα...*

— Αὐτὸ τὸ εἶπαμε, βλοημένη, ἔκραξεν ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος.
Δεῦτε πόμα πίνωμεν καινόν, εἶναι τώρα.

— Ἄ! Ναί, ἔκαμεν ἡ θειὰ τὸ Μαθηνῶ καὶ ἤρχισε:

Δεῦτε πόμα πίνωμιν κινόν...

Ἀλλ' ὁ ἱερεὺς, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ ἐνδύηται, ἐνόησεν ὅτι ἡ τὴν προσκομιδὴν ἔπρεπε ν' ἀναβάλῃ, ἢ τὴν ἀκολουθίαν νὰ διακόψῃ. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπεδέχοντο οικονομίαν, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπε πῶς θὰ τὰ ἐκατάφεραν εἰς τὴν λειτουργίαν.

Ἐφόρει ἐν ἕκαστον τῶν ἀμφίων κ' ἐψιθύριζε τὰ διατεταγμένα λόγια:

«Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέβαλέ με. Ὡς νυμφίον περιέβαλέ με μίτραν καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ.»

Εἶτα ἤρχιζε νὰ ψάλλῃ τὰ τροπάρια τοῦ Κανόνος:

Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια...

Εἶτα πάλιν, φορῶν τὸ ἐπιτραχήλιον ὑπεψιθύριζεν: «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐκχέων τὴν χάριν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ, ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα...»

Καὶ πάλιν ἔψαλλε:

Χθὲς συνεθαπτόμην σοι Χριστέ, συνεγείρομαι σήμερον ἀναστάντι σοι...

Εἶτα φορῶν τὸ περιζώνιον, ἔλεγεν:

«Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ περιζωννύων με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν ὁδὸν μου.» Ἦ περῶν τὸ ἐν ἐπιμάνικον, ἀπήγγελλεν: «Ἡ δεξιὰ σου χεὶρ Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύι...»

Καὶ διακόπτων τοῦτο, ἔψαλλε τὴν καταβασίαν:

Δεῦτε πόμα πίωνεν καινόν, οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου...

Ἀφοῦ ὁμως ἐνεδύθη τὴν ἱερατικὴν στολὴν ὅλην, ἐξῆλθεν ἔξω κ' ἐχοροστάτησε, κ' ἔψαλλεν ὁ ἴδιος ὄλον τὸν Κανόνα, ἔμελλε δὲ νὰ μεταβῆ εἰς τοὺς Αἴνους καὶ ν' ἀρχίσῃ τὸν ἀσπασμόν, ὅταν εἰς τῶν βοσκῶν, ὅστις εἶχεν ἐξέλθει, διὰ νὰ ἰδῆ πῶς εἶχον αἱ αἰγές του, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν ναῖσκον καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι κάποιος φωνάζει βοήθειαν μέσα ἀπ' τοῦ Χαιρημονᾶ τὸ ρέμα, καὶ ὅτι εἶναι βαθιὰ κάτω καὶ δὲν τὸν εἶδε, μόνον τὴν φωνὴν του ἤκουσεν.

Ὁ ἱερεὺς ἐστράφη.

— Τί τρέχει;

— Δὲ ξέρου τί νὰ εἶναι, εἶπεν ὁ βοσκός... βαθιὰ κάτ' χουϊάζει... «ποῦ εἴσαστε, ποῦ εἴσαστε;» Νὰ πάρου μιὰ λαμπάδα νὰ πάου νὰ ἰδῶ;

— Νὰ πᾶς.

Δύο ἢ τρεῖς ἄλλοι νεαροὶ βοσκοὶ καὶ ποιμένες ἔλαβον ἀμέσως τὰς

λαμπάδας των κι ἔτρεξαν ἔξω.

* * *

Ἀφοῦ ἔφερε γύρω ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὁ κύριος Κωνσταντὸς ὁ Ζ' μαροχάφτης, τρίτος πάρεδρος κτλ., ἐπὶ τέλους, ὡς δύο ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰ Λιβάδια, ἔξω τῆς πόλεως, ὅπου εἶχε δεμένον τὸ ὄναριόν του, διὰ νὰ τὸ λύσῃ, ὅπως φορτώσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν μικρὰν ἀποσκευὴν του, καὶ ἐκκινήσῃ διὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, καθ' ἣν εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν εἰς τὸν παπα-Διανέλον. Ἀλλὰ τότε μόνον ἐνόησεν ὅτι εἶχε λησμονήσῃ ἀπὸ τὸ πρῶν νὰ τὸ ἀλλάξῃ, ἤτοι νὰ τὸ μετατοπίσῃ εἰς ἄλλην βοσκήν, καὶ τὸ πτωχὸν τὸ ὄναριον δὲν ἐφαίνετο πολὺ χορτᾶτον, ὅταν ὁ κύριός του τὸ ἔλυσεν. Ἐκ τοῦ τρόπου μεθ' οὗ ἀνώρθωσεν ἐλαφρῶς τὰ χαμηλωμένα αὐτιά του, τὸ ζῶον ἐφαίνετο νὰ ἐλπίζῃ ὅτι ὁ ἀφέντης του θὰ τὸ μετέθετε τέλος εἰς ἄλλην βοσκήν, ἀλλ' ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς τὸ ὠδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἐφόρτωσεν ἐπάνω του ἓνα πενιχρὸν τορβάν, περικλείοντα τροφίμα, ἐπέστρωσεν ἐπὶ τοῦ σάγματος παλαιὸν ξεθωριασμένον κιλίμιον, καὶ ἀναβάς ὁ ἴδιος ἐκάθισε μονόπλευρα ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐκαμε τὸν σταυρόν του κ' ἐξεκίνησεν. Ἀλλὰ δὲν ἤργησε νὰ καταλάβῃ ὅτι τὸ ζωντόβολον, ἔνεκα τοῦ γήρατος καὶ τῆς μετριάς τροφῆς τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει, δὲν θ' ἀντεῖχε καλῶς εἰς τὴν μακρὰν ὁδοιπορίαν, καὶ ὅτι θὰ ἦτο ἱκανὸν νὰ μαραζώσῃ τὸν ἀναβάτην. Ἄμα ἔφθασεν εἰς τὸν Ἐπάνω Αἰ-Γιαννάκη, οὐ μακρὰν τῆς πόλεως, κατέβη καὶ ἀπεφάσισε νὰ ὀδηγῇ τὸ ὄναριον πεζὸς βαίνων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ ζῶον δὲν ἐβάδιζε καλῶς, με ὅλους τοὺς κτύπους ὅσους τοῦ κατέφερε με μίαν λεπτὴν βέργαν εἰς τὰ ὀπίσω του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἀπαλλαγῇ τῆς συντροφίας, ἥτις θὰ ἦτο μᾶλλον βάρος ἢ βοήθεια δι' αὐτόν, καὶ νὰ δέσῃ κάπου τὸ ζῶον διὰ νὰ τὸ ἀφήσῃ νὰ βοσκήσῃ. Ἐζήτησε μέρος κατάλληλον διὰ νὰ τὸ δέσῃ, ἀλλὰ δὲν εὔρεν εἰς τὸν Ἐπάνω Αἰ-Γιαννάκη πλουσίαν βοσκήν. Κατέβη ὀπίσω εἰς τὸν Κάτω Αἰ-Γιαννάκη, ἀλλ' ἀφοῦ κ' ἐκεῖ δὲν εὔρεν ἱκανὸν χόρτον, διηυθύνθη ἀπώτερον κάπου εἰς τὴν θέσιν Ἑρμο Χωριό, κ' ἐκεῖ ἔδεσε τέλος τὸ ζῶον εἰς τὴν ρίζαν ἀγρίου δένδρου, ἐντὸς ἀσπάρτου ἀγροῦ καὶ πλησίον εἰς ἓνα φράκτην. Αὐτὸς δὲ ἐφορτώθη εἰς τὸν ὦμον τὸν τορβάν καὶ τὸ κιλίμιον, ἔβαλεν ὀπισθέν του εἰς τὴν μέσῃν μικρὸν κλαδευτήρι, καὶ κρατῶν τὴν λεπτὴν ράβδον του, ἐξεκίνησε πεζός. Εἶχε χασομερήσει σωστὴν μίαν ὥραν εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς φροντίδας.

«Τώρα, εἶπε μέσα του, εἶναι καιρὸς νὰ τὸ βάλω στὰ πόδια, διὰ νὰ μὴ νυχτώσω (καὶ πάλιν θὰ νυχτώσω), ἐκτὸς ἐὰν ἀπομείνω· ἀλλὰ ν' ἀπομείνω δὲν πρέπει, γιατί ἔδωκα ὑπόσχεσιν τοῦ παπα.» Οὕτως εἶπε καὶ οὕτως ἔκαμε. Καὶ ἤρχισε νὰ κόψῃ δρόμον με ὅλα τὰ ἐξήκοντα ἔτη του, με ὅλον τὸ δημογεροντικὸν καὶ προεστάδικον τῆς διαίτης καὶ τοῦ ἥθους του, τὸ βραχὺ ἀνάστημα, τὸ ὠχρὸν λεπτόδερμον καὶ καταπονημένον πρόσωπον, καὶ μεθ' ὅλον τὸ κανονικόν, καίτοι παλαιὸν καὶ ἐφθαρμένον τῆς βράκας καὶ τοῦ

φεσίου. Ἦτο παλαιὸς γεωργοκτηματίας ἀπὸ οἰκογένειαν, μὲ ὅλα τὰ κτήματά του ἐνυπόθηκα, ἐκ τῶν ἀπλοϊκῶν ἐκείνων τοὺς ὁποίους εὗρε λείαν εὐκόλον καὶ καλὸν ἔρμαιον ἢ ἀπληστος καὶ ἰδιοτελῆς πανουργία τῶν παντοπωλῶν, μικρεμπόρων καὶ τοκιστῶν τῆς χθῆς, τῶν νεοπλούτων τῆς σήμερον, κατὰ πόλεις καὶ κώμας.

Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς ἀνέβη τὲς Βίγλες καὶ ἔφθασεν εἰς τοῦ Κ' φαντώνη τὸ Καλύβι, εἶτα κατέβη εἰς τὸ ρέμα, τὸ συνορεῦον πρὸς τὸ Λεχούνη, ὅπου εὐρίσκεται ὁ νερόμυλος τοῦ Δήμου τοῦ Βλάχου, κ' ἐκεῖθεν ἤρχισε ν' ἀναβαίνει τὸν μικρὸν ἀνήφορον τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, καὶ ἀντικρὺ τοῦ βραχώδους καὶ ἀποτόμου ὄρους, ὅπου κεῖται τὸ μικρὸν διαλυμένον μονύδριον. Ὁ παπα-Ἀζαρίας ὁ Σύγκελλος, ἡγούμενος τοῦ ἐρήμου ἀδελφότητος μοναστηρίου, οὐδὲν ἄλλο ἔχων πνευματικὸν ποιμνιον εἰμὴ μίαν ὑπέργηρον καλογραΐαν ἐνενηκοντοῦτιν καὶ ἓνα ἄχρηστον ὑποτακτικὸν ἠλικιωμένον, ναυαγὸν τοῦ κόσμου καὶ ἀπόχηρον, εἶχεν ἐξέλθει εἰς τὰ πρόθυρα τῆς μονῆς, καὶ ἔβλεπε τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ἐπιχρυσούσας διὰ τινὰς στιγμὰς ἀκόμη τὰς κορυφὰς τῶν ἀνατολικῶν ἀπέναντι ὀρέων, ὅταν εἶδε τὸν μπαρμπα-Κωνσταντὸν νὰ προκύψῃ ὀπισθεν τῆς τελευταίας αἰμασιᾶς, τῆς χαραττούσης ἐκατέρωθεν τὸν δρόμον.

— Ποῦ σ' αὐτὸ τὸν κόσμον, κύρ Κωνσταντέ;... Σὰν τὰ χιόνια!

— Εὐλογεῖτε, πάτερ!... Καὶ ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς, ἀφοῦ ἔκαμε τὸν σταυρὸν του τρίς, ἀποβλέπων πρὸς τὸ ἱερόν τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, ἤρχισεν ἀσθμαίνων νὰ διηγῆται πῶς ὁ παπα-Διανέλος ὁ Πρωτέκδικος ἐκλήθη ἀπὸ τοὺς βοσκούς καὶ ποιμένας νὰ κάμῃ Ἀνάστασιν καὶ νὰ λειτουργήσῃ ἐπάνω εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, πῶς ἐκάλεσε καὶ αὐτόν, τὸν κύρ Κωνσταντὸν, νὰ υπάγῃ νὰ τὸν βοηθήσῃ, πῶς ὁ παπὰς εὐρίσκετο ἀπὸ τῆς πρωίας, ὀπίσω εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, χωρὶς νὰ ἔχη ἄλλον βοηθὸν ἢ συλλειτουργόν, πῶς αὐτός, ὁ κύρ Κωνσταντὸς, ἠργοπόρησε νὰ ἐκκινήσῃ, ἔνεκα τοῦ ὄναριου του, τὸ ὁποῖον δὲν ἀντεῖχεν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ ἤθελε κάθε τόσον ἀλλαγὰ βοσκῆς (καὶ ὁ Θεὸς δὲν εἶχε ρίξει τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἀφθόνους βροχὰς, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ δαψίλεια βοσκῆς εἰς τὰ Λιβάδια), καὶ τέλος, πῶς ὁ κύρ Κωνσταντὸς εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀποφασίσῃ νὰ υπάγῃ πεζὸς ἐπάνω εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην διὰ νὰ μὴ γελάσῃ τὸν παπὰν, ἐπειδὴ εἶχε δοσμένον τὸν λόγον του, νὰ υπάγῃ νὰ τὸν βοηθήσῃ.

— Μὰ τώρα νύχτωσες... θὰ νυχτώσῃς... εἶπεν ὁ Αἰχαραλαμπίτης ὁ ἱερεὺς· πῶς θὰ πᾶς ὡς ἐκεῖ;... εἶναι μιάμιση ὥρα δρόμος ἀκόμα... καὶ τὸ φεγγάρι θ' ἀργήσῃ τρεῖς ὥρες νὰ βγῇ... σκοτίδι*, ἄσ' βος.

— Πῶς νὰ κάμω; εἶπεν ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς, ὅστις ἤρχισεν εὐθύς νὰ ὀκνήσῃ καὶ νὰ διστάζῃ.

— Σκοτίδ' ἄσ' βος¹, ἐπανελάβεν ὁ παπα-Ἀζαρίας, τὸ φεγγάρι θ' ἀργήση
τρεῖς ὥρες... πῶς θὰ πᾶς ὡς ἐκεῖ, μοναχός σου;... Κακοστρατιά,
κλεφτότοπος... θὰ πέσης σὲ κανένα γκρεμνὸ νὰ κατασκοτωθῆς.

— Τί μὲ συμβουλεύεις, γέροντα, νὰ κάμω;... εἶπε ψοφοδεῆς ὁ μπαρμπα-
Κωνσταντὸς ὁ πάρεδρος.

* * *

Ὁ παπα-Ἀζαρίας ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν, ἀλλ' ἡ ὄψις του δὲν ἐξέφραζε
πνευματικόν τι. Ἴσως ἔλεγε μέσα του: «Τί ἤθελα, τί γύρευα ἐγὼ νὰ τοῦ πῶ
τέτοια πράματα νὰ τὸν δειλιάσω;... Αὐτὸς εἶναι ἕτοιμος... ἀφορμὴ ἐγύρευε
νὰ μείνη μὲς στὴ μέση... καὶ νὰ κάμη Ἀνάσταση στὸν Ἅγιο Χαράλαμπο».

Εἶτα εἶπε μεγαλοφώνως:

— Τί νὰ σοῦ πῶ κ' ἐγώ; Ἔσεῖς πᾶτε καὶ δίνετε ὑπόσχεση, κ' ὕστερα δὲ ξέρετε
νὰ σηκωθῆτε μὲ τὴν ὥρα σας τοῦλάχιστον, νὰ πᾶτε κεῖ πού ἔχετε δώσει
λόγο... κι ἄλλος ἄς καρτερῆ... ἓνα πρᾶμα πού σοῦ εἶναι κοπιαστικὸ καὶ
δύσκολο, ἀπ' ἀρχῆς πρέπει νὰ τὸ συλλογίζεσαι, νὰ τὸ μετρᾶς καλά, νὰ μὴ
δίνης τὸ λόγο σου... Τί δουλειὰ εἶχες, ἐσύ, νοικοκύρης ἄνθρωπος, νὰ τρέχης
στὰ κατσάβραχα, ἀπάνω στὸν Ἄι-Γιάννη, γιὰ νὰ κάμης Πάσχα;... Δὲν
ἤξερες νὰ ῥθῆς στὸν Ἄι-Χαράλαμπο;... Τί σὲ κάμω ἐγώ;... Ἐδῶ θελὰ
χρησιμέψης... θελὰ ψάλουμε μαζὶ τὴν Ἀνάσταση, θελὰ λειτουργηθῆς μιὰ
χαρά, καὶ ἡ μυζήθρα καὶ τὸ χλωρὸ τυρὶ δὲν ἤθελε μᾶς λείψη... Ἐχω κ'
ἐκεῖνο τὸν ἀχαῖρευτο τὸν ὑποτακτικὸ μου τὸ Γαβριήλ, ὅπου δὲ φελαῖ
τίποτε... ἔχω καὶ τὴ γριὰ τὴν Εὐπραξία, ἓνα σωρὸ κόκκαλα, νὰ ἔχουμε τὴν
εὐκὴ της... τρεῖς κούκοι! Μὰ οἱ βοσκοί, ἄς εἶναι καλά, τὲς καλὲς μέρες
ἔρχονται, μᾶς κάνουν γενιά*... μόνον ἐφέτος πού μᾶς πῆρε τοὺς πλιότερους
ὁ παπα-Διανέλος, πίσω στὸν Ἄι-Γιάννη, ἀλλὰ μένουν κάτι λιγοστοί...

Ἐνταῦθα ἦλθεν εἰς τὸν παπα-Ἀζαριανὸν ὁ πειρασμὸς νὰ κρατήσῃ τὸν κύρ
Κωνσταντὸν εἰς τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον, ἀφήνων τὸν παπα-Διανέλον ἄνευ
βοηθοῦ, διὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῆ διότι τοῦ ἀφήρεσε τοὺς πλείονας τῶν βοσκῶν
του. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἐχώρησεν ἡ συνείδησίς του, καὶ ἐντονώτερον
ἐξηκολούθησε:

— Τώρα, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάμης ἄσχημα εἶναι... μὰ τὸ καλύτερο εἶναι νὰ
τραβήξῃς τὸ δρόμο σου νὰ πᾶς... Ἐδωκες τὸ λόγο σου... εἶναι μεγάλη
ἀμαρτία ν' ἀφήσης τὸν παπὰ χωρὶς βοηθό, τέτοια μεγάλη μέρα.

Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς δὲν ἀπέσπα τὸ βλέμμα ἀπὸ τὰς κυανᾶς καὶ
κοκκίνας ὑάλους τῆς θυρίδος τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἥτις ἐφαίνετο
προσελκύουσα αὐτὸν ὡς μαγνήτης, καὶ νοερῶς συνέκρινε τὴν σχετικὴν
ἀνάπαυσιν, ἣν θὰ εἶχεν εἰς τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον, ὅπου θὰ εὔρισκε ζεστὸν
κελλίον μὲ ἄφθονον πῦρ καὶ καφὲν πρὸ τῆς Ἀναστάσεως, μὲ γάλα καὶ αὐγὰ

μετὰ τὴν λειτουργίαν, καὶ διπλοῦν θαλπερὸν καὶ ἀναπαυτικὸν ὕπνον πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἀκολουθίαν, μὲ τὴν ἐρημίαν, μὲ τοὺς βράχους, τοὺς σχοίνους καὶ τὰς κομαριάς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὅπου θὰ ὑπῆρχε μόνον ὑπαιθρον ἢ ἀνεπαρκῆς ὑπόστεγον καὶ παραπολλὴ δρόσος πρωιμωτέρα ἢ ὥστε νὰ εἶναι ἐπιθυμητή.

— Μὴ στέκεσαι καθόλου, ἐπανελάβεν ὁ Ἄιχαραλαμπίτης· τράβα, γιατί θὰ νυχτώσης, καὶ θ' ἀργήσῃ τὸ φεγγάρι νὰ βγῆ.

— Τώρα νυχτώσε πὺν νυχτώσε, εἶπεν ἀποφασιστικῶς ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς· καλύτερα εἶναι νὰ καθίσω πρὸς ὥρα νὰ ξεκουραστῶ, ὡς πὺν νὰ βγῆ τὸ φεγγάρι...

— Καὶ ὕστερα;

— Ὑστερα πηγαίνω μὲ τὸ φεγγάρι.

— Μὰ θὰ πᾶς;

— Θὰ πάω.

— Ξέρεις καλὰ τὸ δρόμο;

— Τί θὰ πῆ;... Μπορεῖ νὰ ἔχω χρόνια νὰ πάω, μὰ τὸν δρόμο τὸν θυμοῦμαι... Κ' ἔπειτα, ἂν ἔρθῃ κανένας ἀπ' τοὺς ξωμερίτες* φίλος μου...

— Ἔ!

— Θὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μὲ πάῃ ὀλίγο παραπάνω, εἶπεν ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς.

— Ὡστε δὲν ξέρεις καλὰ τὸ δρόμο;

— Ὁχι ἀλλὰ...

— Φοβᾶσαι τὰ στοιχειά; ἐκάγχασεν ὁ ἱερεὺς.

— Θεὸς νὰ φυλάῃ... δὲν φοβοῦμαι τίποτε μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ... μὰ ἡ συντροφιά εἶναι πάντα καλύτερη.

— Ἄς εἶναι, δὲν μπορῶ νὰ σὲ διώξω... ἔμβρα μὲς στὸ κελλί νὰ ξεκουραστῆς, καὶ σὰ βγῆ τὸ φεγγάρι, νὰ πᾶς...

— Εὐλόγησον.

Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς εἰσηλθεν εἰς τὸ κελλίον, κ' ἐξηπλώθη ἐπὶ τοῦ

χαμηλοῦ ἐπεστροφμένου σοφᾶ*, με τοὺς πόδας πρὸς τὴν ἐστίαν, ὅπου ἔκαιεν ἀσθενὲς πῦρ ἐτοιμόσβεστον. Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς ἐσκεπάσθη με τὸ κιλίμι τὸ ὁποῖον ἐκόμιζε, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἀπεκοιμήθη. Ἦτο δὲ ἤδη νύξ.

* * *

Τὸ κελλίον ὅπου εἶχεν εἰσέλθει ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς ἦτο τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο ὅσα ἐκράτει ὁ ἡγούμενος, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν ἅμα ὡς προθάλαμος, ὡς μαγειρεῖον καὶ ὡς πρόχειρον «ἀρχονταρίκι». Μόλις εἶχεν ἀποκοιμηθῆ ὁ γηραιὸς πάρεδρος, καὶ εἰσῆλθεν ὁ ὑποτακτικὸς Γαβριήλ, με ἄσπρον κιουλάφι, με ζωστικὸν πάνινον ξεθωριασμένον καὶ χωρὶς ράσον, κρατῶν λυχνίαν με τὴν ἀριστεράν, καυσόξυλα καὶ χαμόκλαδα με τὴν δεξιάν.

— Ἄλλος μουσαφίρης πάλε! ἐγόγγυσεν ἅμα εἶδε τὸν κύρ Κωνσταντὸν κοιμώμενον· κουτσοῖ-στραβοὶ στὸν Ἄι-Παντελέμημονα! Εὐλόγησον, πατέρες!

Ἐκρέμασε τὸ λυχνάριον ἐπὶ τοῦ πτερυγίου τῆς ἐστίας, ἐγονάτισε καὶ ἤρχισε νὰ ξανάπτῃ τὴν φωτιάν, καὶ ἐξηκολούθησεν:

— Ἀπὸ ποῦ με τὸ καλό, αὐτὸς πάλε! Ἄς εἶν' καλὰ οἱ χριστιανοί! Τὰ ποτήρια ξεπλύνετε, καὶ οἱ παῖδες ἄς κερνοῦν. Ζήτω ἢ κρασοκατάνυξις! εὐλόγησον, πατέρες!

Ἐκυψεν εἰς τὴν ἐστίαν καὶ ἤρχισε νὰ φυσᾶ διὰ φυσητήρος ἐκ καλάμου. Εἶτα ἐπανέλαβεν:

— «Ἐδωκας ἡγούμενε, τῶν καλογήρων διακόνημα...»

Ἐψαλε τοῦτο εἰς ἦχον τέταρτον, μεθ' ὃ εἰς πεζὸν λόγον προσέθηκε:

— Ποῦ τοὺς βρίσκει, ὁ γέροντάς μου, καὶ τοὺς μαζώνει! Τρέχα, Γαβριήλ. Καφέδες, Γαβριήλ. Καὶ νὰ ἔφερναν τίποτε πρόσφορα, τὸ ἐλάχιστο! Μ' αὐτοὶ ἔρχονται ἄδεια τὰ χέρια. «Τοῦ κελλάρη ἔδωκας κλειδιά εἰς τὰ χέρια του» (τοῦτο τὸ εἶπε ψαλλά· εἶτα χῦμα). Βάστα, γερο-Γαβριήλ. Σὰν εἶς' ἀββάς, βάστα!

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς ἔκαμε κίνησιν τινα, ἐμισοξύπνησε, κ' ἐγύρισεν ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρόν.

— Χαλάλι νὰ τοῦ γίνη! ἐγόγγυσεν ὁ πάτερ Γαβριήλ. Νυστασμένος μᾶς ἦλθε, ὁ ἄνθρωπος. Θέλω νὰ ξέρω, αὐτοί, κάτω στὸ χωριό, δὲν κοιμοῦνται τάχα, δὲν ἔχουν σπίτια, δὲν ἔχουν κάμαρες; Κινοῦν δύο ὥρες δρόμο κ' ἔρχονται στὸν Ἄι-Χαράλαμπο γιὰ νὰ κοιμηθοῦν; Ταμάμ*! Εὐλόγησον, πατέρες...

Καὶ εἶτα ἔψαλε:

— «Δίδει τὸν οἶνον λιγοστόν...»

Ἄλλ' ὁ μπαρμπα-Κωνσταντός, καίτοι στραφεῖς ἐπὶ τοῦ ἄλλου πλευροῦ, δὲν ἐπανεῦρε τὸν ὕπνον, ἀλλ' ἀνασηκωθείς ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος, ἐγύρισε βλέμμα πρὸς τὸν μοναχὸν καὶ τὸν ἠρώτησε:

— Τί ὥρα εἶναι, πάτερ;

— Τί ὥρα;... ὥρα πὸν νύχτωσε... ὥρα πὸν φέγγουν τ' ἀστέρια...

— Τὸ φεγγάρι δὲ βγήκε ἀκόμα;

— Τί νὰ σὲ κάμη τὸ φεγγάρι, χριστιανέ μου;... Τὸ φεγγάρι δὲν κόβει μονέδα...

— Περιμένω νὰ βγῆ τὸ φεγγάρι γιὰ νὰ φύγω, καὶ γι' αὐτὸ σ' ἐρωτῶ, εἶπεν ἡσύχως ὁ μπαρμπα-Κωνσταντός.

— Νὰ φύγης;... γιὰ ποῦ, ἂν θέλῃ ὁ Θεός;

— Δὲν ἦρθαν τίποτε ξωμερίτες ἀπ' τὰ καλύβια;

— Μοῦ κάνουν τὴ χάρη νὰ μὴ ῥθοῦν, εἶπεν ὁ Γαβριήλ. Σοῦ φέρνουν ἓνα πρόσφορο καὶ σοῦ φαρμακώνουν* μιὰ κόττα ὀλάκερη· σοῦ φέρνουν ὀλίγο νᾶμα, καὶ σοῦ ἀδειάζουν μιὰ δαμιτζάνα σωστή...

* * *

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ ἡγουμένου ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ κελλίου.

— Ἄ! Ξυπνητὸς εἶσαι, κύριε πάρεδρε, ἔλεγεν ὁ παπα-Ἀζαρίας· κ' ἐγὼ ἐνόμισα, ὅτι ὁ Γαβριήλ ὠμιλοῦσε πάλι μοναχός του, καθὼς τὸ συνηθίζει. Καλὰ πὸν ἔπιασε κουβέντα μὲ ἄνθρωπον.

— Χμ... Γχ... ἔπνιξε τοὺς γογγυσμούς του μέσα του ὁ Γαβριήλ. Εἶτα ψιθύρω τῇ φωνῇ προσέθηκεν: Εὐλόγησον, πατέρες!

— Δὲν ἐκοιμήθηκα καθόλου, γέροντα, ἀπήντησεν ὁ μπαρμπα-Κωνσταντός, ὅστις πράγματι δὲν ἐνθυμεῖτο ποσῶς ἂν εἶχε κοιμηθῆ ἢ ὄχι.

— Καὶ δὲν ἄκουσες τὸν Γαβριήλ νὰ μιλῆ μοναχός του;...

— Δὲν τὸν ἄκουσα... Ἴσως νὰ ἐκλεψα ἓναν ὕπνον ἴσα μὲ ἓνα Πιστεύω.

— Περιμένω τοὺς βοσκούς, ὅπου εἶναι ἔφθασαν, εἶπεν ὁ Ἀιχαραλαμπίτης

ἱερεὺς· ἅμα ἔλθουν, ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ὑποχρεώσω ἕναν ἀπ' αὐτοὺς νὰ σὲ συντροφέψῃ γι' ἀπάνου...

— Εὐλόγησον, εἶπεν ὁ μπαρμπα-Κωνσταντός, ὅστις δὲν τὸ ἐπεθύμει διακαῶς μέσα του.

— Ὡς πὺν νὰ ἔλθουν, ἐπανελάβεν ὁ παπα-Ἀζαρία, ἐπειδὴ συνηθίζω καὶ διαβάζω τὰς Πράξεις ἀποβραδύς, κατὰ τὸ παλαιὸν Τυπικόν, νὰ πάρουμε ἕναν καφέ, καὶ νὰ μὲ συντροφέψῃς, ἂν ἀγαπᾶς, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ διαβάσουμε μαζί τὰς Πράξεις².

— Εὐχαρίστως, εἶπεν ὁ μπαρμπα-Κωνσταντός.

— Τὲς διαβάζω ἐγὼ τὲς Πράξεις, ἐγόγγυσεν ὁ Γαβριήλ, ὅστις ἐζήλευεν ἅμα ἔβλεπεν ἕκτακτον βοηθὸν ἢ ψάλτην ἐν τῷ ναῖσκῳ.

— Ἐσύ, Γαβριήλ, θὰ κάμῃς περισσότερα λάθη ἀπὸ ὅσες λέξεις εἶναι τυπωμένες μὲς στὸ βιβλίον. Μόνον νὰ μᾶς κάμῃς δύο καλοὺς καφέδες, ἰδιορρυθμίτικους³, καὶ νὰ μᾶς τοὺς φέρῃς ἀπὸ κεῖ. Ὅριστε, κύρ Κωνσταντέ, νὰ περάσουμε στὸ κελλὶ τὸ ἄλλο.

Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντός ἠγέρθη, ἔλαβε τὴν ράβδον του, τὸν τορβάν καὶ τὸ κιλίμι καὶ μετέβη εἰς τὸ κελλίον τοῦ πατρὸς Ἀζαρία.

* * *

Οἱ τρεῖς νεαροὶ βοσκοί, κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των χαμηλὰ μὲ τὴν ἀριστεράν, περισκέποντες τὸ φῶς μὲ τὴν δεξιάν ἀπὸ τῆς προσπνεύσεως νυκτερινῆς αὐρας, ἐνῶ ἡ σελήνη, ὑψηλὰ ἀναπλέουσα τὸν οὐρανόν, εἶχε κρυφθῆ εἰς σύννεφα, ἔτρεξαν πρῶτοι ἐμπρός, ὁ δὲ πρῶτος ἀναγγείλας τὴν εἶδησιν αἰπόλος ἤρχετο ὀπίσω. Κατέβησαν κάτω εἰς τὸ ρεῦμα, χωρὶς ν' ἀκούωσι φωνάς, καὶ ἤρχισαν νὰ ὑποπτεύωσιν ὅτι ὁ πρῶτος βοσκὸς ἴσως εἶχεν ἀντίασθῆ*, καὶ εἶχεν ἀκούσει φωνάς μὴ ὑπαρχούσας πράγματι. Ἀλλ' ὁ αἰπόλος διεμαρτύρετο λέγων ὅτι δὲν ἠπατήθη, καὶ ὅτι εἶχεν ἀκούσει εὐκρινῶς φωνὴν λέγουσαν: «Ποῦ εἶσατε; Ποῦ εἶσατε;»

Διὰ νὰ βεβαιωθῆ ἔτι μᾶλλον αὐτὸς πείθων καὶ τοὺς ἄλλους, ὁ βοσκὸς ἤρχισε νὰ φωνάζῃ: «Ἐ! δῶ εἴμαστε! Ποιὸς εἶναι;»

Ἀσθενῆς φωνὴ ἀπήντησεν. Ἀλλὰ δὲν διέκριναν τὰς λέξεις.

Ἀφοῦ προέβησαν ὀλίγα βήματα παρεμπρός, οἱ βοσκοὶ πάλιν ἐφώνησαν: «Ἐ! ποιὸς εἶσαι; Ποῦ βρίσκεσαι;»

Ἡ φωνὴ εὐκρινέστερον ἀπήντησε:

«Δῶ εἶμαι!... ἐλάτε παραδῶ...» Καὶ ἡ φωνὴ ἐπνίγη εἰς στεναγμόν.

— Κάποιος θὰ ’πεσε κ’ ἐγκρεμοτσακίσθη πουθενὰ μὲς στὸ ρέμα, ἐσκέφθη μεγαλοφώνως ὁ εἷς τῶν βοσκῶν.

Τῷ ὄντι, ὅταν ἤκουσαν τὸν μορμυρισμὸν τοῦ ὕδατος τοῦ μικροῦ χειμάρρου, ρέοντος διὰ μέσου βράχων καὶ ἀμμωδῶν χώρων ἐναλλάξ εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, κ’ ἐπλησίασαν εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς βράχου, εἶδον τὸ σῶμα ἀνθρώπου κειμένου ἐκεῖ, δίπλα εἰς τὸ ψιθυρίζον καὶ κατερχόμενον εἰς τὴν θάλασσαν ἑλικοειδῆς ρεῦμα.

Ἦτο αὐτὸς ὁ κύρ Κωνσταντὸς, ὁ τρίτος πάρεδρος.

Τὸν ἀνεκίνησαν. Δὲν ἦτο βαρέως πληγωμένος, ἀλλ’ εἶχε βαρέσει εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν, πεσὼν ἀπὸ ὕψος ἀνδρικοῦ ἀναστήματος, ἀπὸ τὸν βράχον.

Περὶ ὥραν δεκάτην εὐρωπαϊστὶ, ἀφοῦ ἀνέτειλεν ἡ σελήνη, εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπὸ τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον, ὅχι τόσον διότι τὸ ἐπεθύμει, ὅσον διότι ὁ παπα-Ἀζαρίας, ὁ ὑποχρεωτικὸς καὶ πρόθυμος φίλος ὅταν ἐπρόκειτο ν’ ἀποπέμψη ὀχληρόν, εἶχε παρακαλέσει ἕνα τῶν ἐλθόντων χωρικῶν, καὶ εἶχεν ἐπιμείνει ἵνα συνοδεύσῃ οὗτος τὸν μπαρμπα-Κωνσταντὸν ἀπερχόμενον εἰς Ἅγιον Ἰωάννην, ὅπου εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν νὰ ὑπάγῃ.

Ὁ χωρικός, μὲ προθυμίαν ὅχι ἐμφαντικώτεραν τῆς τοῦ παπα-Ἀζαρία, μεγαλυτέραν δὲ τῆς τοῦ κύρ Κωνσταντοῦ, συνώδευσε τὸν πάρεδρον εἰς ἱκανὸν μέρος τῆς ὁδοῦ ἕως εἰς τὰ Καμπιά, εἰς τὸ ὕψος τοῦ βουνοῦ ὀπότεν ἔπρεπε νὰ κατηφορίσῃ τις διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ναῖσκον τοῦ Προδρομοῦ, κ’ ἐκεῖ, ἀφοῦ τοῦ ἔδειξεν ἀκριβῶς τὸν δρόμον, τοῦ εὐχήθη καλὴν Ἀνάστασιν καὶ τὸν ἐγκατέλιπε μόνον.

Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς ἠκολούθησε κατ’ ἀρχὰς ἐπὶ πολὺ τὸν κύριον δρόμον, ὅστις ἦτο μοναδικὸς καὶ εὐδιάκριτος ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, μόνην συντροφίαν ἔχων τοὺς θάμνους, ὅσοι ἴσταντο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ διαχαράσσοντες τὴν ὁδόν, τὰ δένδρα τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον φανταστικὰ σχήματα ἢ ἐσχημάτιζον σκιάς ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων τὸ ὄμμα ἔβλεπε πολλάκις φάσματα καὶ ἀκινήτους ἀνθρώπους, τοὺς βράχους οἵτινες, καθόσον ἐπλησίαζε πρὸς τὴν βόρειον ἀκτὴν, ἐπληθύνοντο κ’ ἐξετόπιζον τὰ δένδρα, τὸ δειλὸν κελάδημα ὀλίγων πτηνῶν κρυμμένων εἰς τὰς λόχμας, τὸν κρότον τῆς αὐρας σειούσης τοὺς κλῶνας καὶ τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, καὶ τὸν μυστηριώδη θροῦν τῆς φυλλάδος τὸν παραγόμενον ὑπ’ ἀγνώστων νυκτερινῶν πλασματίων, ὑπὸ μικρῶν κατωτέρων πνοῶν κρυπτουσῶν τὴν ὑπαρξίν των ἐν μέσῳ τοῦ σκότους καὶ τῆς μοναξίας.

Ἄλλ’ ὅταν ἔφθασεν εἰς μέρος ὅπου ἡ ὁδὸς ἐτέμνετο εἰς δύο μικρὰ μονοπάτια, τὸ ἐν ἀνατολικώτερον, τὸ ἄλλο βορειοδυτικόν, εὐρέθη εἰς

ἀμηχανίαν ποῖον μονοπάτι νὰ λάβῃ. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐντόπιος εἰς ἄνθρωπος, ὅστις ἐκτάκτως, ἅπαξ κατὰ δύο ἢ τρία ἔτη, ἐξέρχεται εἰς μακρὰν σχετικῶς ἐκδρομήν, εἰς τοὺς μικροὺς τόπους, πάντοτε εὐρίσκεται εἰς ἀμηχανίαν, ὅταν μάλιστα τὸ τοπίον εἶναι κάπως ἄγριον, καὶ δὲν ἔχῃ ὁ ἴδιος κτήματα εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Οἱ δρόμοι ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἀλλάζουσι, πολλάκις παλαιαὶ ὁδοὶ ἐκχερσοῦνται ἢ καλλιεργοῦνται καὶ δὲν πατοῦνται πλέον ἐκ τῆς πλεονεξίας μικροῦ γαιοκτήμονος, ὅστις περιφράττει ἐντὸς τοῦ χωραφίου του ἓν ἢ δύο στρέμματα γῆς περισσότερον, καὶ μεταθέτει τὸν φράκτην μίαν ἢ δύο ὀργυῖας ἀπωτέρω. Ἐνίοτε συμβαίνει καὶ τὸ ἐναντίον· ἀδιαφιλονίκητος ἐλαιῶν γνωστοῦ κτηματίου πατεῖται καὶ γίνεται δρόμος, χάριν τῆς εὐκολίας τῶν διαβατῶν. Ἄλλοτε οἱ βοσκοὶ καὶ αἱ αἰγῆς τῶν ἀνοίγουσι νέον μονοπάτι διὰ νὰ ἀραδίζουσι*, ἄλλοτε ἐγκαταλείπουσι καὶ ἀφήνουσι νὰ ἐκχερσωθῇ παλαιὰ καὶ γνώριμος ὁδός.

Ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ ἐδίστασεν, ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς ἐπροτίμησε τέλος τὸ βορειανατολικὸν μονοπάτι, καὶ κατέβη ταχέως εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ Χαιρημονᾶ. Ἄλλ' ἐκεῖ δὲν δύναται νὰ βαδίζῃ τις, ἐκτὸς ἂν εἶναι δωδεκαετῆς παῖς, καὶ ψάχνει διὰ καβούρια, τὴν ἡμέραν. Ὁ δὲ κύριος Κωνσταντὸς ἦτο ἐξηκοντούτης, ἦτο νύξ καὶ δὲν ἐζήτει καβούρια. Τὸ ρεῦμα τῆς πηγῆς τοῦ Χαιρημονᾶ, ἐνούμενον κατωτέρω μὲ τὸ ρεῦμα τῆς Παναγίας Δομάν, σχηματίζει ποτάμιον κατερχόμενον εἰς τὴν θάλασσαν δι' ἀποτόμου κατωφερείας, διὰ βράχων καὶ μικρῶν καταρρακτῶν. Στιγμὴν τινα, καθ' ἣν ἡ σελήνη εἶχε κρυβῆ ἄνω εἰς νέφος, δὲν εἶδε καλά, δὲν ἐπάτησε στερεά, ὠλίσθησεν ἀπὸ ἓνα βράχον κ' ἔπεσε μὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν κορμὸν εἰς τὴν ἄμμον, μὲ τοὺς πόδας εἰς τὸ νερόν. Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντὸς ἐκτύπησεν ἐλαφρῶς καὶ ἐπόνεσεν, ἐκ τοῦ τιναγμοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ φόβου, ἢ ἐκ τοῦ κατάγματος. Εὐτυχῶς, ὀλίγω πρὶν, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ ὕψωμα, ἐπάνω εἰς μέγαν ὑπερκείμενον βράχον, εἶχεν ἰδεῖ τὴν ἀντιλαμπὴν τοῦ μικροῦ ναῖσκου, ὅπου ἀρτίως εἶχε ψαλῆ ἡ Ἀνάστασις, καὶ εἶχεν ἐννοήσῃ ὅτι δὲν ἀπείχε πλέον πολὺ ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην. Ζαλισμένος ἀπὸ τὴν πτώσιν, ἤρχισε, μὲ ὄσπην εἶχεν ἀκόμη δύναμιν νὰ φωνάζῃ: «Ποῦ εἴσαστε; ποῦ εἴσαστε;» καὶ τὴν φωνὴν ταύτην εἶχεν ἀκούσει ὁ πρῶτος βοσκός, ὅστις εἶχεν ἐξέλθει πρὸς στιγμὴν τοῦ ναοῦ διὰ νὰ ἴδῃ πῶς εἶχον αἱ αἰγῆς του.

* * *

Ὁ κύριος Κωνσταντὸς ἐσηκώθη χωλαίνων, ἠκολούθησε τοὺς βοσκούς, ἔφθασεν εἰς τὸν ναῖσκον, ὅταν ὁ ἱερεὺς εἶχεν ἀρχίσει τὸν ἀσπασμόν, ἐπροσκύνησε καὶ ἔλαβε τὴν θέσιν του εἰς τὸν χορόν. Ἐψαλεν εἰς ὅλην τὴν λειτουργίαν, μὲ ὅλον τὸ πένσιμόν του καὶ τὸ πόνεμά του.

Ἐξω, ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, δεξιόθεν τοῦ ναῖσκου, ἔβρεμε γενναῖον πῦρ, καὶ ὁ μπαρμπα-Δημήτρης ὁ Καμπογιάννης, ὁ ἐκ τῶν πλησιοχώρων τῆς πολίχνης ἐλθὼν ποιμὴν, εἶχεν ὀβελίσει ἤδη ἓνα ἄμνον καὶ τὸν ἔψηνε. Δίπλα του πρόθυμος διὰ νὰ τὸν βοηθῇ ἐκάθητο, ἀκουμβῶν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας, ἀνθρωπίσκος τις ἐκ τῆς πόλεως, ὅστις δὲν εἶχεν ἐννοηθῇ

πότε καὶ πῶς εἶχεν ἔλθει ἐκεῖ, ὁ Γιάννης ὁ Μπουκώσης. Ἀνάμεσα εἰς τὴν πυρὰν καὶ εἰς τὸν τοῖχον, ὁ μπαρμπα-Δημήτρης ὁ Καμπογιάννης, μὲ τὴν κιτρίνην ζωνάραν, τὸ ξυραφισμένον γένειον καὶ τὸν ἀγκιστροειδῆ μύστακα, εἶχεν ἀφήσει τὸ μαχαίρι του μετὰ τοῦ θηκαρίου, καὶ ὁ Γιάννης ὁ Μπουκώσης ἀπὸ πολλῆς ὥρας δὲν εἶχε παύσει νὰ ρίπτῃ τὸ βλέμμα ἐναλλάξ, εἰς τὸ ροδοκοκκινίζον σφαχτὸν καὶ εἰς τὸ μαχαίριον. Ἀντικρῦ, παρὰ τὴν ρίζαν ἐνὸς σχοίνου, ἴστατο μεγάλη ὀκταόκαδος φλάσκα. Ἐκ τοῦ τρόπου μεθ' οὗ ἴστατο ἀκουμβημένη εἰς τὸ κλαδίον τοῦ σχοίνου ἐφαίνετο πλήρης οἴνου, μοσχάτου καὶ μαύρου μεμειγμένου. Τὸ ροδοκοκκινίζον σφαχτὸν ἔκνιζε καὶ ἔσιζεν εἰς τὸ πῦρ, ἢ φλάσκα, ὡς ἄλλη κλῶσσα καλοῦσα τοὺς νεοσσούς της ὑπὸ τὰς πτέρυγας, ἐφαίνετο καλοῦσα τοὺς βοσκούς εἰς εὐωχίαν ὑπὸ τοὺς ἀτμούς της, ἐτοίμη νὰ κλώξῃ καὶ νὰ φυσῆσῃ εἰς τὴν ἐλαχίστην ἐπαφήν τῆς χειρός, εἰς τὴν ἐλαχίστην προσέγγισιν τοῦ χείλους εἰς τὴν θηλήν της.

Δύο χωρικοὶ ὄρθιοι, πέντε βήματα μακρὰν τοῦ ψητοῦ, τῆς φλάσκας καὶ τοῦ σχοίνου, ἴσταντο καὶ συνωμίλουν ζωηρῶς. Εἶχαν εὔρει τὴν ὥραν καὶ τὸν τόπον νὰ λογομαχήσωσι δι' ἓν χωράφιον τεσσάρων στρεμμάτων, περὶ τοῦ ὁποίου ἐμάχοντο ἀπὸ ἐτῶν.

Ἀντικρῦ, πρὸς μεσημβρίαν, ἐπὶ τοῦ βραχῶδους λόφου, ἀνάμεσα εἰς πέντε βράχους, εἰς τρία μονοπάτια καὶ εἰς κρημνόν, εὐρίσκετο τὸ διαφιλονικούμενον χωράφιον. Ὁ εἰς τῶν χωρικῶν ἐχειρονόμει, κ' ἐδείκνυε πρὸς τὰ ἐκεῖ, καὶ ἰσχυρίζετο ὅτι τὸ χωράφιον τὸ ἰδικόν του εἶχεν σύνορον ἀκριβῶς τὸν τρίτον βράχον πρὸς τὰ δεξιὰ.

— Ἐγὼ τὸ ἡῦρα παππουδικό μου, ἔλεγε· δὲ ρωτᾶς καὶ τὸ Γιάννη τῆς Ψαροδήμαινας, πού εἵμαστε γειτόνοι, ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια...

— Τὰ σύνορα εἶναι μὲς στὴ μέση, ἀνάμεσα στὸν δεύτερο καὶ στὸν τρίτο βράχο, ἐκεῖ πού βαθουλαίνει ὁ τόπος, διετείνεται ὁ ἄλλος χωρικός· φαίνεται ἀκόμη πού ἦτον, τὸν παλαιὸν καιρὸ, ἀποσκαφή*...

— Κοτζὰμ βράχος, ἀντέκρουεν ὁ πρῶτος, κ' ἐγὼ θὰ πάω νὰ γυρέψω νὰ βρῶ τὴν ἀποσκαφή, γιὰ νὰ τὴν κάμω σύνορό μου;...

Ὁ μπαρμπα-Δημήτρης ὁ Καμπογιάννης ἤρχισε νὰ γυρίζῃ ἀμελέστερον τὴν σούβλαν μὲ τὸ σφαχτὸν, καὶ ἡ προσοχή του ὅλη ἀπεροσφήθη ὑπὸ τῶν δύο χωρικῶν καὶ τῆς λογομαχίας των.

Ὁ Γιάννης ὁ Μπουκώσης ἔλαβε σιγὰ-σιγὰ τὸ μαχαίριον, τὸ ἀπεγύμνωσεν ἀπὸ τὸ θηκάριόν του, ἔκοψεν ἐπιτηδείως τεμάχιον ἀπὸ τὰ νεφραμιὰ* τοῦ σφαχτοῦ, τὸ ὁποῖον ἔπαυσε σχεδὸν νὰ περιστρέφεται, καὶ τὸ κατεβρόχθισεν ἀπλήστως.

Ὁ μπαρμπα-Δημήτρης οὐδὲ παρατήρησε κἂν τὴν κλοπὴν καὶ τὴν

λαιμαργίαν τοῦ ἀνθρωπίσκου. Ἐξηκολούθησε νὰ προσέχη εἰς τοὺς δύο ἐρίζοντας.

— Καὶ εἶναι καὶ μέσα στὸ μπολετι* καθαρὰ γραμμένο, ἔλεγεν ὁ πρῶτος τῶν δύο· τὸ πῆγα στὸν παπα-Λευθέρη, ποὺ ξέρει νὰ διαβάζη τὰ παλαιὰ γράμματα, καὶ μοῦ τὸ διάβασε τόσες φορές.

— Ἀπὸ μπολετιὰ δὲν ἰδρώνει ἐμένα τὸ μάτι μου, ἀντέλεγεν ὁ δεύτερος· σὰν ἔχης ὄρεξη, δὲν πᾶς στὸν μπάρμπ' Ἀναγνώστη τὸν Ἀγέλαστο, νὰ σοῦ φτιάση ὅσα ψεύτικα μπολετιὰ θέλεις...

Ὁ Δημήτρης ὁ Καμπογιάννης ἐπρόσεχεν ὅλος εἰς τὴν λογομαχίαν τῶν δύο ἀγροτῶν. Ὁ Γιάννης ὁ Μπουκώσης ἔλαβεν ἐκ νέου τὸ μαχαίριον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς τὸ θηκάριόν του, ἔκοψε δεύτερον, γενναιότερον τεμάχιον ἀπὸ τὸ μισοψημένον σφαχτόν, καὶ τὸ κατέπιε μονοκόμματον.

Ἡ ἔρις τῶν δύο χωρικῶν ἐξηκολούθει, καὶ ἡ προσοχὴ μεθ' ἧς τὴν παρηκολούθει ὁ Καμπογιάννης ἦτο ἀδιάπτωτος. Ὁ Μπουκώσης, ὅστις ἐνόει τὴν μυστηριώδη γλῶσσαν τῆς φλάσκας, δι' ἧς αὕτη ἐκάλει τοὺς φίλους της, ὡς ἡ κλῶσσα τοὺς νεοσσούς της, ἔκαμεν ἐν βῆμα μὲ τὸν δεξιὸν πόδα ἐν σχήματι ὀρθῆς γωνίας, δεύτερον βῆμα μὲ τὸ ἀριστερὸν γόνυ εἰς τὸ ἔδαφος, ἐξηπλώθη τετραποδίζων, ἐπλησίασεν εἰς τὸν σχοῖνον, καὶ λαβὼν τὴν μεγάλην οἰνοβριθὴ φλάσκαν τὴν ἐπλησίασεν εἰς τὰ χεῖλη του, καὶ ἔπιε γενναίαν δόσιν ἀπνευστί.

Εἶτα, φύσει φρόνιμος καὶ γνωρίζων ὅτι, ἂν ἔκαμνε καὶ τρίτην ἀπόπειραν κατὰ τοῦ σφαχτοῦ, ἦτο φόβος μὴ φωραθῆ ἐπὶ τέλους, ἐπέστρεψε παρὰ τὸν τοῖχον τῆς ἐκκλησίας, ὀλίγον τι ἀπώτερον τῆς πυρᾶς, ἐμαζεύθη κ' ἐφαίνετο τόσον ἄκακος καὶ νῆστις, ὡς νὰ μὴν εἶχε πασχάσει ὅλως.

* * *

Ὅταν, ἀφοῦ ὁ ἱερεὺς ἐξῆλθε τελευταῖος ἀπὸ τῆς λειτουργίας, καὶ ἐστρώθη ἡ τράπεζα εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ (ἦτον περὶ τὰ γλυκοχαράματα), ὁ μπαρμπα-Δημήτρης ὁ Καμπογιάννης ἐπεχείρησε νὰ τεμαχίσῃ τὸ ψητόν, παρατήρησεν ὅτι κάτι ἔλειπεν ἀπὸ τὰ νεφραϊμιά, ἀλλ' ἐκαμώθη ὅτι δὲν ἐνόησε τίποτε, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Γιάννην τὸν Μπουκώσην, εἶπε:

— Κοίταξε!... Περίεργο... Δὲν εἶναι παράξενο νὰ γεννήθῃκε σακάτικο αὐτὸ τὸ ἀρνί, παιδί μου Γιάννη;

Ἐξηκολούθησεν ἡσύχως νὰ κατακόπτῃ τὸ ψητόν, εἶτα ἐπανέλαβε:

— Πολλὰ παράξενα σημεῖα καὶ θάματα γίνονται σ' αὐτὰ τὰ στερνὰ τὰ χρόνια... Γιά βάλε μὲ τὸ νοῦ σου, νὰ φέρω ἀρνί σακάτικο γεννημένο ἀπ' τὴ μάννα του, καὶ νὰ μὴν τὸ καταλάβω!... Τί νὰ γένη, ἄς ἔχη δόξα ὁ Θεός!

Ὁ Γιάννης ὁ Μπουκώσης δὲν εἶπε γρῦ. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, καθ' ἣν παρειτίθετο ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ ψητόν, ὁ μπαρμπα-Δημήτρης ἔκρουψεν ἐπιτηδείως τὰς δύο στάμνας τοῦ νεροῦ ὅπου εἶχεν ἀκόμη γεμάτες, κ' ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν τράπεζαν δύο ἄδειες, λέγων ὅτι δυστυχῶς εἶχε λησμονήσει νὰ στείλῃ ἐγκαίρως εἰς τοῦ Χαιρημονᾶ τὴν βρύσιν νὰ πάρῃ νερόν, καὶ ἦτον ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ τώρα κάποιος.

— Σ' ἐσένα πέφτει ὁ κλῆρος, παιδί μου Γιάννη, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Μπουκώσην. Σύρε νὰ γεμίσης τὰ δυὸ σταμνιά, νὰ ἴχῃς τὴν εὐκὴ τοῦ παπᾶ μας, καὶ σὲ καρτεροῦμε, δὲν τρῶμε... Πάρε καὶ μιὰ ἀναμμένη λαμπάδα νὰ βλέπῃς στὸ δρόμο, καὶ πάτει γερά, ὁμορφα ὁμορφα... νὰ μὴ σπάσης τὰ σταμνιά, καὶ τὸ πάθῃς σὰν τὸ τραγούδι ποὺ λένε... καὶ μᾶς ἀφήσης κ' ἐμᾶς χωρὶς νερό.

Ὁ Γιάννης ὁ Μπουκώσης ἐπεθύμει ν' ἀρνηθῆ, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα. Ἐφορτώθη τὰ δύο σταμνιά κ' ἐξεκίνησε διὰ τὴν πηγὴν τοῦ Χαιρημονᾶ, ἥτις ἀπέιχε περὶ τὰ δύο μίλια, καὶ ἥτις ἔτρεχε τόσον φειδωλῆ ὡς τὸ δάκρυ τῶν ἐξηντλημένων ὀφθαλμῶν. Ἐχρειάζετο σωστὴν μίαν ὥραν διὰ νὰ ὑπάγῃ, νὰ γεμίσῃ τὰ σταμνιά καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ.

Εὐθύς ὡς ἀνεχώρησεν οὗτος, ὁ μπαρμπα-Δημήτρης ὁ Καμπογιάννης, ἔβγαλεν εἰς τὸ φανερόν τὰς δύο πλήπεις στάμνας, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς δὲν ἐνόει, ἐξηγήθη καὶ εἶπεν:

— Εἶχα νερό, μὰ ἤθελα νὰ τόνε παιδέψω, τὸν ἀφιλότιμο... Ἀκοῦς ἐκεῖ, νὰ μοῦ κάμη γρουσουζιά χρονιάρα μέρα, νὰ μοῦ κόψῃ μεζέδες ἀπ' τὸ σφαχτό, ἐνῶ τὸ ἔψῃνα, καὶ νὰ μὴν πάρω κάβο!

* * *

Ὅταν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν βρύσιν τοῦ Χαιρημονᾶ φέρων τὰ δύο σταμνιά ὁ Γιάννης ὁ Μπουκώσης, ἦτο ἤδη ἡμέρα, τὸ ψητόν εἶχε καταβροχθισθῆ, καὶ μόνῃ ἢ διακριτικῇ φιλαδελφίᾳ τῆς θεία-Μαθηνῶς τῆς Ψευτομετάνισσας, καὶ τῆς θεία-Σεραΐνας τῆς σημαιοφόρου τῶν πανηγυρίων, τοῦ εἶχε φυλάξει ὀλίγα τεμάχια τοῦ ἀμνοῦ διὰ νὰ φάγῃ καὶ κάνῃ Λαμπρὴν, ὁ πειναλέος ἀνθρωπίσκος.

(1893)

1. Δὲν ἀντιποιεῖται ὁ συγγραφεὺς τὴν πατρότητα τῆς ἐπινοίας ταύτης, δημοσιευομένης ἀπλῶς πρὸς διδακτικὸν σκοπὸν, διότι ἴσως νὰ ἔλαβεν ἀρχὴν ἐξ ἀσυνειδήτου ἀναπολήσεως παλαιῶν ἀναγνωσμάτων.

1. Ἄσ' βος, ἄσουβος = ἄβυσσος.

2. Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναγινώσκονται, κατὰ τὸ ἀρχαῖον Τυπικόν,

ἐν τοῖς ἱεροῖς μοναστηρίοις ἀφ' ἑσπέρας τοῦ Μ. Σαββάτου, πρὸ τῆς Παννυχίδος δηλ. καὶ τοῦ ὄρθρου τοῦ Πάσχα.

3. Ἰδιόρρυθμα λέγονται τὰ μοναστήρια ὅσα δὲν εἶναι Κοινόβια, δὲν τηροῦσι δηλ. τὴν ἀρχαίαν αὐστηρὰν κοινοβιακὴν τάξιν.